

CULTUURVISIE 2002-2010

CULTUURVISIE 2002-2010

ONORTHODOX EN FLEXIBEL

02
493

02-493

02-493

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel.: 6243739

CULTUURVISIE 2002-2010

ONORTHODOX EN FLEXIBEL

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel.: 6243739

CULTUURVISIE 2002-2010

I. Samenvatting	4
II. Aanleiding en inleiding	7
III. Tot nu toe gevoerd beleid	9
IV. De beleidsvisie of hoe we het kunnen en willen zien	11
- Ontwikkelingen binnen kunst en cultuur	11
- Demografische ontwikkelingen	16
- Economische ontwikkelingen	17
- Bestuurlijke ontwikkelingen	17
- Twee ijkpunten	18
V. De gevoerde discussies	21
VI. Twaalf overwegingen en conclusies	26
VII. Hoe verder	29
VIII. Nota's en literatuur	31
Cultuurprogramma's 2002-2004	34

I. Samenvatting

Een volwaardig bestel

In de laatste jaren heeft Maastricht op het gebied van kunst en cultuur veel tot stand gebracht. In de vorige raadsperioden werd veel geïnvesteerd in een fysieke culturele infrastructuur. In de huidige raadsperiode is hard gewerkt aan de verbetering van inhoud en werking van die infrastructuur. Maastricht heeft, kortom, gedurende de afgelopen jaren een hoogwaardig en volwaardig kunst- en cultuurbestel neergezet. Het cultureel klimaat in Maastricht heeft daarmee een volstrekt eigen karakter gekregen: gelouterde traditie en uitdagende vernieuwing gaan in de stad een verfrissende dialoog aan. De stad heeft alle reden om trots op dit opmerkelijk veelzijdig bestel te zijn.

Een veranderende bedding

Er is ondertussen in Nederland op een breed front sprake van een heroriëntatie binnen het cultuurbeleid. Niet afgedwongen door bezuinigingsoperaties of gebrek aan publieke interesse, maar door de veranderende bedding waarin cultuurbeleid wordt gemaakt (zie literatuuroverzicht voor een aantal recente studies op dit punt).

We willen hier kort ingaan op drie relevante aspecten van die veranderende bedding: een verscherpte concurrentie op de markt, een ander gedrag van de consument en een veranderende Maastrichtse samenleving.

Ten eerste. De markt waarop cultuur zich beweegt raakt meer en meer 'bezet' door de snel groeiende vrijetijdsindustrie: uitgaan, pretparkbezoek, korte 'vlieg-er-eens-uit' vakanties, de nieuwste elektronica, moderne telecommunicatie, stille momenten in de resterende natuur, eventparties, survivaltochten, sport- en fitness activiteiten en wat al niet. Gedurende de laatste tien, vijftien jaar hebben zich op dit vlak grote veranderingen voorgedaan. Zowel kunst en cultuur als de vrijetijdsindustrie blijken zich in toenemende mate op dezelfde consumenten te (moeten) richten. Het aanbod op die markt is reeds zeer groot en zal beduidend groeien. De strijd om de aandacht van de consument wordt daardoor steeds harder en de verkooptechnieken inventiever. De marktpositie van kunst en cultuur is aan het verschuiven. In recente rapporten laten onder meer de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, het Sociaal en Cultureel Planbureau en de Boekmanstichting zich over deze kwestie uit.

Ten tweede. Het gedrag van de cultuurconsument zal daarbij naar verwachting sterk veranderen. Door het grote aanbod zal men shoppend en zappend uitkiezen wat het beste uitkomt. De interesse van de individuele consument beperkt zich niet (meer) tot een bepaald segment maar richt zich op zowel 'hoge' als 'lage' cultuur, op zowel klassieke als populaire genres, op zowel cultuur als op andersoortig aanbod. In de plaats van min of meer omschreven doelgroepen zal het verschijnsel van de cultureel omnivoor zijn intrede doen: cultuurconsumenten die zich niet meer houden aan een vaste smaak, stijl of kunstrichting, maar die van alles tot zich nemen. Daarbij zal de interesse in kunst en cultuur volgens de meeste studies onder toenemende druk komen te staan (zie onder meer: Berenschot 1995; van den Broek/de Haan 2000; Langeveld 2000; Mommaas 2000).

Ten derde. Niet alleen de markt waarop de cultuur zich beweegt verandert in snel tempo, ook Maastricht zelf zal voorlopig sterk blijven veranderen. Structuurverschuivingen uit het recente verleden worden momenteel voelbaar binnen de kunst- en cultuursector. Denk alleen maar aan de ingrijpende overgang van regionaal industriebolwerk naar internationaal cultureel kennis- en dienstencentrum. De samenstelling van de bevolking verandert, het culturele idioom zal veranderen, de horizon zal worden verlegd.

Een antwoord moet er komen

We hebben dus te maken met drie fronten waarop de toekomst van de cultuur zal worden uitgevochten: de verscherpte verhoudingen op de markt van de vrijetijdsbesteding, het veranderende gedrag van de consument en de veranderende aard van de Maastrichtse samenleving. Het bredere decor verschuift en dat noopt tot een nieuwe reflex vanuit het beleid en de praktijk. In de nabije toekomst wordt het onhoudbaar om cultuurbeleid te voeren zonder rekening te houden met deze bemerkenswaardige ontwikkelingen. De culturele sector en het cultuurbeleid moeten een antwoord op deze ontwikkelingen formuleren.

Deze ontwikkelingen vragen van het cultuurbeleid een meer maatschappelijk gerichte blik. De scope van het cultuurbeleid moet worden opgerekt. Besef van de marktontwikkelingen moet worden versterkt. De verhouding tussen kunst en commercie moet nieuw gedefinieerd worden. De positionering van kunst en cultuur op de markt zal moeten worden aangepast. De relatie 'hoge' en 'lage' kunst moet op een nieuwe leest worden geschoeid. De noodzaak tot nieuwe vormen van samenwerking dringt zich op. De eis van ver doorgevoerde flexibiliteit wordt gesteld. Deze en nog andere vraagstukken zijn vandaag aan de orde. Omdat de ontwikkelingen binnen de markt het noodzakelijke tegenwicht geboden wordt, opdat kwaliteit verdedigd blijft, opdat publiek behouden blijft dat niet alleen Disneyworld maar ook Donizetti weet te waarderen.

Een herschikking van gedachten

Deze beleidsvisie houdt daarom een pleidooi voor een herschikking van gedachten omtrent het kunst en cultuurbeleid in Maastricht voor de komende tien jaar. Daarbij wordt overigens vastgehouden aan de twee bestaande algemene uitgangspunten voor het kunst- en cultuurbeleid: versterken van het productieklimaat en vergroten van het bereik. De visie houdt vooral een pleidooi voor een nadrukkelijke verschuiving in het denken van eenduidig naar meervoudig en van vastliggend naar bewegend. Hierdoor kunnen antwoorden worden gevonden op de nieuwe vraagstukken waar kunst en cultuur, onder druk van de genoemde veranderingen, voor komen te staan. Dit koningskoppel voor het toekomstige beleid: meervoudig en bewegend valt te vertalen, in termen van onorthodoxe allianties en radicale flexibiliteit, naar alle denkbare aspecten van het kunst- en cultuurbeleid: naar de rol van de (gemeentelijke) overheid, naar de rol van 'het veld', naar het gebruik van accommodaties, naar budgetverdeling, naar de begrotingsinrichting, naar de bestaansduur der dingen, naar artistiek inhoudelijke oordelen, naar personele bezettingen, naar allianties van korte en langere duur, naar het huidige atelierbeleid, de positie van het kunstvakonderwijs, de omgang met het erfgoed...

Deze beleidsvisie is hiermee een pleidooi voor kunst en cultuur op losse schroeven, voor kunst en cultuur in beweging, voor kunst en cultuur die niet te vangen zijn in finaal resultaat maar in durende ontwikkeling. Deze beleidsvisie is een pleidooi voor het omarmen en erkennen van het idee van het Perpetuum Mobile binnen de Maastrichtse kunst en cultuur.

Een nieuwe houding

Maastricht meet zich hiermee op het vlak van kunst en cultuur bewust een wellicht provocerende maar vooral vernieuwende houding aan ten opzichte van de bestaande beleidstradities. Soms moet je de toekomst een stapje voor blijven. Niet uit hoogmoed of arrogantie, maar vanuit het besef dat er in de toekomst (veel) meer sturing en regie wordt gevraagd. Omdat de bekende kaders en verhoudingen hun langste tijd hebben gehad. Omdat de tegenkrachten zich alreeds geformeerd hebben.

De urgentie

De urgentie komt hier vandaan: gaan we voort op de bekende weg, dan zullen we op den duur links en rechts worden ingehaald. Door een commerciële markt die de waarde van de winst nastreeft, door een nieuwe generatie die een onbegrepen taal spreekt, door kunstenaars die er onbegrepen praktijken op na houden, door publiek dat onbekende behoeftes heeft, door visioenen die onbekend en onbegrepen blijven. Gaan we voort op de bekende weg dan passen de oude oplossingen steeds minder op de nieuwe vraagstukken, en dan laten we de kansen liggen die zich nu aandienen. Anderen zullen die kansen wel pakken.

Dit pleidooi voor een herschikking van gedachten betekent niet dat alle trossen in het blinde worden losgegooid, zonder richting, zonder baken. Nee. De urgentie van de behoefte aan nieuwe concepten zal niet tot noodsprongen leiden. Daarom juist, dat wij die herschikking van gedachten willen organiseren aan de hand van deze beleidsvisie. Een beleidsvisie waarin tevens een zicht op bakens wordt geboden in de vorm van meer concrete cultuurprogramma's die in het vervolg op deze visie worden gepresenteerd.

Traditie en vernieuwing

En dit allemaal zegt Maastricht, de stad bij uitstek van rijke traditie en lange historie?

De stad waar het toch altijd zo gezellig en knus toeven was in de luwte van een mooie provincie?

Inderdaad. Maastricht schrijft met haar volle kracht van traditie en historie in op een vernieuwde kunst- en cultuurpraktijk van *radicale flexibiliteit* en *onorthodoxe allianties*, schrijft in op beweging en dynamiek. Maastricht kan dat. Want Maastricht heeft (nog) traditie als buffer tegen al te platte oppervlakkigheid. Maastricht heeft (nog) een rijk aanbod van moderne impulsen als garantie voor vooruitgang. Maastricht heeft (nog) een volwaardig cultureel bestel als antwoord op de commercie. Maastricht heeft (nog) een vitale centrumfunctie als wapen tegen kleingeesterij. Maar we moeten ondertussen wel met zijn allen de uitdaging willen aangaan. Want Maastricht heeft veel. En heeft dus veel te verliezen.

Maastricht
december 2001

II. Aanleiding en inleiding

Nieuwe ontwikkelingen

Binnen de kunsten, zo goed als binnen de samenleving als geheel, doen zich in rap tempo ontwikkelingen voor die deels omhelsd zouden moeten worden en deels geremd. Te denken valt met name aan de ontwikkelingen op de markt van de vrijetijdsbesteding. Een beschrijving van die ontwikkelingen is aan de orde, zodat nieuwe parameters voor het beleid kunnen worden opgesteld.

Gangbare beleidskaders voldoen niet (altijd) meer

Steeds vaker blijkt in de praktijk dat gangbare beleidskaders niet meer (helemaal) voldoen. Er dienen zich in toenemende mate vraagstukken aan die een nieuwe 'kijk' vergen. Dat loopt van gedachten omtrent cultureel ondernemerschap via opvallingen over clustering van functies tot aan vragen rond de relatie amateurkunst en professionele kunst. Op veel vlakken is een (totaal) nieuwe kijk gewenst. Deze beleidsvisie wil hier toe een aanzet geven.

Stadsvisie 2010

De Maastrichtse Stadsvisie 2010 verscheen in 1999 en geldt als algemene achtergrond van het gemeentebrede beleid. Bij het opstellen van het lopende Cultuurprogramma 1999-2002 kon deze Stadsvisie nog niet 'gebruikt' worden. Nu is het zaak (en mogelijk) om noties uit de Stadsvisie 2010 en noties omtrent kunst- en cultuurbeleid sterker aan elkaar te koppelen. Vandaar dat deze beleidsvisie zich richt op het jaar 2010.

Aflopend Cultuurprogramma

Het huidige Cultuurprogramma werd in 1998 opgesteld en loopt van 1999 tot en met 2002. Een beschrijving van een hernieuwde visie op het te voeren kunst- en cultuurbeleid is nu aan de orde zodat tijdig op onderdelen nieuwe cultuurprogramma's kunnen worden opgesteld.

Opmaat cultuurplan 2005

De afgelopen jaren is gebleken dat een bijstelling van het beleid vlak voor het ingaan van een nieuwe cultuurplanperiode veel te weinig tijd laat om op nieuwe beleidsintenties in te spelen. Daarom kiezen wij er voor om ruim van tevoren gedachten te ontwikkelen die in het volgende cultuurplan een vorm van praktijk moeten vinden. Dit tevens met het oog op een door ons gewenst zwaarder gewicht dat aan de cultuurconvenanten zal worden toegekend.

(zie: Bestuurlijke ontwikkelingen)

Dit is een visie

Dit document wil vooral een *beleidsvisie* zijn. Dat wil zeggen dat hier op enigszins algemeen niveau richtingen en doelen voor de lange termijn worden geformuleerd op basis van tendensen en te verwachten ontwikkelingen. In de beleidsvisie wordt ingegaan op de veranderingen binnen het functioneren van *het bestel* en worden (nieuwe) ijkpunten en uitgangspunten geformuleerd. Volgend op deze beleidsvisie zijn per beleidsonderdeel meer concrete *beleidsprogramma's* beschreven. Deze programma's vormen het tweede deel van deze brochure. In een beleidsprogramma wordt per discipline ingegaan op het gewenste beleid op middel- lange termijn van *instellingen en organisaties* binnen het bestel. Een programma geldt als de uitwerking en toepassing van de visie. Het beschrijft de huidige situatie en geeft een sterkte-zwakteanalyse. Het gaat in op de inhoudelijke ontwikkelingen, de te bereiken resultaten en de benodigde geldmiddelen. Het bevat een aantal evalueerbare doelstellingen.

De beleidsprogramma's zullen uiteindelijk moeten resulteren in duidelijk omschreven *projecten*. De projecten worden gevormd door de concrete (gewenste) *activiteiten* binnen instellingen en organisaties. Op het niveau van projecten zullen in deze nota geen noties worden ontwikkeld. Immers, naarmate men meer afdaald naar het concrete niveau van projecten zal men ook de regisseursfunctie meer en meer in andere handen zien overgaan: een algemene beleidsvisie wordt geregisseerd door de (stedelijke) overheid; het realiseren van concrete projecten is in handen van de werkers in het kunstenveld. Deze nota zal zich daarom minder bezig houden met projecten dan met visie en programma's. De relatie tussen visie, programma's en projecten zal in de praktijk echter sterker dan voorheen georganiseerd moeten worden langs de inmiddels bekende lijnen van het denkmodel zoals dat in het grotestedenbeleid (voortaan GSB, zie III 'Tot nu toe gevoerd beleid') wordt gehanteerd, zodat de effecten van beleid een directere sturing ondervinden vanuit de visie. Een belangrijk punt van aandacht zal in de nabije toekomst zijn de ontwikkeling van evaluatie en monitoring van beleidsdoelstellingen.

Legitimatie

Van welke aard een beleidsnota ook is: er zullen niet zozeer beschrijvingen van het bestaande maar vooral ambities (lees: *missie*) in beschreven moeten worden. Daarbij put men zich vaak uit in filosofieën omtrent de legitimatie van overheidsbemoediging met de kunsten. In deze beleidsvisie gaan wij er van uit dat die bemoediging zonder meer gewenst is, totdat het tegendeel bewezen wordt. Daarbij merken wij op dat het tot de verantwoordelijkheid van de overheid behoort om waarden te verdedigen die in het gedrang van de vrije markt kopje onder zouden gaan. Vandaar dat in deze visie de nadruk zal worden gelegd op waarnemingen die de naar verwachting snel veranderende marktpositie van kunst en cultuur betreffen.

Wij willen daarbij met nadruk het volgende onderstrepen: hoewel deze beleidsvisie voor een groot deel ingaat op trends die niet alleen Maastricht betreffen, beseffen wij maar al te goed dat onze stad Maastricht een eigen cultuur heeft, een eigen identiteit met krassen op haar ziel en memorabele mijlpalen in haar geschiedenis en onbenoemde normen en waarden, regels en mores. Wij willen op die Maastrichtse eigenheid niet ingrijpen, integendeel: wij willen haar koesteren en mogelijk blijven maken vanuit de overtuiging dat het uiteindelijk altijd de mensen zijn die Maastricht maken.

Bouwstenen

Deze cultuurvisie is een vervolg op en inhoudelijke onderbouwing van de nota *Actualisering Culturele Infrastructuur, Bouwstenen voor een te voeren Cultuurbeleid* van 4 januari 2001 en liet zich beïnvloeden door vijf *paneldiscussies* in april/mei 2001 over het cultuurbeleid aangaande beeldende kunst, de podiumkunsten, cultureel erfgoed/musea, amateurkunsten, evenementen en bedrijfsleven; door een aantal verkennende bespreking in de *Raadscommissie Cultuur en Volkshuisvesting*; door een publiek *cultuurdebat* op 7 mei 2001; door een inspirerende bijeenkomst met de directeurs van de gemeentelijke culturele instellingen. In het laatste hoofdstuk 'De discussies' zal nader worden ingegaan op de meest relevante waarnemingen en opmerkingen uit de discussies.

III. Tot nu toe gevoerd beleid

Een hoogwaardig bestel

In de voorgaande raadsperioden werd er in Maastricht hard gewerkt aan de bouw van een volwaardige culturele (fysieke) infrastructuur. Er werden projecten gerealiseerd als Centre Céramique, Derlontheater, Theater aan het Vrijthof, de Platte Zaal, een aanzet tot modernisering Natuurhistorisch Museum, verbreding en vernieuwing aanbod Kumulus. Gedurende de lopende raadsperiode (1998-2002) ging de aandacht in hoge mate uit naar verbetering van de inhoud en de werking van die infrastructuur. Daarmee werd in Maastricht een kunst- en cultuurbestel neergezet dat zich met trots kan presenteren aan het nabije binnen- en het vaak nog nabijer buitenland. Het bijzondere kenmerk van het bestel in Maastricht is, dat er niet slechts sprake is van distributie van het aanbod en van huisvesting van culturele instellingen maar dat ook de cultuurproductie een belangrijke plaats inneemt. De aanwezigheid van de drie hoofdfuncties binnen een bestel, te weten: productie, distributie en afname zijn in Maastricht op een krachtige manier present. Wie bij dit alles ook nog het rijke amateurveld en de volle aanwezigheid van het kunstvakonderwijs in ogenschouw neemt, moet vaststellen dat Maastricht een uniek cultuurklimaat bezit waarin een rijke traditie op een moderne manier wordt gekoppeld aan inspirerende vernieuwing en waarin zowel kunstenaars als publiek een goede plek hebben gevonden. Het behoort tot de belangrijke voornemens van Maastricht dit cultuurklimaat ten opzichte van de nieuwe ontwikkelingen veilig te stellen.

Vorige beleidsnota's

De gemeente Maastricht heeft in het verleden regelmatig haar kunst- en cultuurbeleid in diverse nota's tegen het licht gehouden en opnieuw geformuleerd (zie literatuurlijst voor diverse relevante beleidsnota's). De richting van het Maastrichtse cultuurbeleid in de afgelopen jaren was in grote lijnen vergelijkbaar met wat elders in Nederland aan richting werd gekozen: naast verbetering van het productieklimaat en de verhoging van het cultuurbereik ging de aandacht naar versterking van culturele identiteit; stimulering van participatie van (multi-)culturele uitingsvormen; versterking van aantrekkingskracht van de stad voor bedrijven en toeristen; bevordering van sociale cohesie. Diverse doelgroepen zoals jongeren en minderheden konden daarbij op speciale aandacht rekenen. Het amateurveld, het kunstvakonderwijs en de internationale positie van Maastricht werden nadrukkelijk als specifieke aandachtspunten genoemd. Samenvattend kan men twee algemene uitgangspunten vaststellen: versterking van het productieklimaat en verbetering van het bereik.

Het lopende cultuurprogramma 1999-2002

In het cultuurprogramma 1999-2002 zijn de accenten gelegd op: de intrinsieke waarde van cultuur (productie en kwaliteit), de educatieve waarde van cultuur en de economische waarde van cultuur. Op grond van deze accenten werd extra energie gericht op vier met name genoemde gebieden: cultureel erfgoed, cultuureducatie, culturele infrastructuur en culturele top-evenementen. Hieruit volgde een scala van concrete projecten, zoals onder andere: Centre Céramique, archeologische collectie, ontwikkeling kunstkwartieren, instelling productiefonds, uitbreiding ateliers, verhoging subsidieniveau van verenigingen ten behoeve van kader-vorming en jongerenaanwas, verhoging evenementenbudget. Niet alle voornemens uit het programma zijn gehaald. In de nota 'Actualisering culturele infrastructuur' zijn een aantal problemen nader belicht.

Stadsvisie 2010

Het bredere beleidsdecor bij dit alles is de *Stadsvisie 2010*. Naast haar intrinsieke werking, waarde en belang levert de Maastrichtse kunst- en cultuursector op een aantal zeer concrete punten een integrale bijdrage aan de gemeentebrede beleidsdoelen zoals die te vinden zijn in de *Stadsvisie 2010* en het *Ontwikkelingsprogramma 2000-2004*. Dat gebeurt op het niveau van de drie bekende pijlers: sociaal, economisch en fysiek. (zie ook VJN '99, blz. 21). In de *Stadsvisie* wordt uitgegaan van het denkmodel zoals dat in het GSB wordt toegepast. Het GSB denkmodel wordt enerzijds gekenmerkt door de focus op het meetbaar maken van resultaten van beleid bijvoorbeeld door middel van prestatie-indicatoren en anderzijds door de drieslag: *Visie leidt tot Programma leidt tot Project*. Aangezien er binnen het GSB geen reële plaats is ingeruimd voor kunst en cultuur is er een ongewenste discrepantie opgetreden tussen impulsbeleid (GSB) en regulier beleid (onder andere kunst- en cultuurbeleid). In de Voorjaarsnota 2000 werd een relevante opmerking gemaakt over de relatie tussen het Maastrichtse cultuur-beleid enerzijds en het brede GSB beleid anderzijds:

"Het is al eerder gezegd: het gemeentelijke beleid voltrekt zich niet alleen langs de lijnen van GSB/ISV. Er zijn ook andere beleidsonderwerpen die niet of maar ten dele door het impulsbeleid worden geraakt. Het beleid op het gebied van cultuur, gezondheid, mobiliteit, brandweer, om er een aantal te noemen komen niet of nauwelijks in de door het rijk aangereikte beleidskaders voor. Wanneer we evenwel de intentie hebben om een geïntegreerd beleidsproces in te richten, zouden we de huidige onnatuurlijke scheiding snel moeten beëindigen. Een voorwaarde daartoe is dat ook binnen het 'reguliere' beleid een zelfde denkmodel als bij het GSB/ISV wordt toegepast: concreter bepalen welke beleidsresultaten worden beoogd." (VJN 2000)

Het nut en het effect van kunst en cultuur laten zich niet eenduidig meten. Bij kunst en cultuur gaat het niet om cijfers, data en diagrammen maar om het veel moeilijker te vangen domein van artistieke en culturele waarden. Daarom kent het kunst- en cultuurbeleid geen finale resultaatmeting maar het instrument van voortdurende inhoudelijke evaluatie. Om de ontwikkeling van culturele en artistieke waarden niet onder valse druk te zetten, wordt aan kunst en cultuur een relatieve autonomie toebedeeld: er is zoveel mogelijk sprake van een eigen, innerlijke ontwikkeling zonder externe doelstellingen. Met in achtname van deze relatieve autonomie van het kunst- en cultuurbeleid wil deze beleidsvisie een duidelijke stap zetten in de richting van een meer resultaatgerichte beleidspraktijk, zodat er een brug wordt geslagen tussen het denkmodel van het brede GSB en het cultuurbeleid. Daarbij zij opgemerkt dat het GSB zich richt op de stad als entiteit; het kunst- en cultuurbeleid richt zich niet alleen op de stad maar ook op de regio (Culturele Hoofdstad) en internationale dimensies (Euregio). Ook om deze reden spreken wij van de bovengenoemde relatieve autonomie van het cultuurbeleid.

IV. De beleidsvisie of hoe we het kunnen en willen zien

De meerderheid van de bevolking vindt Maastricht in de afgelopen tien jaar sterk veranderd, zo bleek uit de enquête 'Stadsvisie 2010'. Over het algemeen vindt men het een verandering ten goede. Ook de komende tien jaar zal Maastricht veranderen. Om dat ook weer ten goede te laten zijn, moeten we de richting bepalen van het te voeren beleid. De Stadsvisie 2010 doet dat voor het totale gemeentelijke beleid. Er wordt gekozen voor een integrale gebiedsgerichte aanpak, voor het koppelen van sterke aan zwakke punten van de stad en er worden een aantal prioritaire buurten 'aangepakt'. In deze cultuurvisie wordt, in het verlengde van de Stadsvisie een beeld geschetst voor de richting het kunst- en cultuurbeleid.

Ontwikkelingen binnen kunst en cultuur

Vervaging hoge en lage cultuur

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) stelt in het rapport 'Het bereik van de kunsten' vast (zie literatuuroverzicht), dat voor de consumenten van de 'hoge' cultuur de grenzen tussen traditionele 'hoge' en populaire 'lage' cultuur vervagen. Onderzoekers signaleren de opkomst van 'culturele omnivoren', oorspronkelijk consumenten van traditionele cultuur die steeds vaker ook voor populair vermaak kiezen. De ene keer gaat deze cultureel omnivoor naar opera, de andere keer naar een concert van Madonna. Omgekeerd lijkt er geen sprake te zijn van een toenemende interesse van consumenten van het populaire genre voor de traditionele 'hogere' cultuur. In het algemeen constateert het SCP dat de vast te stellen groei van cultuurconsumptie te danken is aan de groei van consumptie van *populaire* cultuur. De 'hoge' cultuur staat daarmee onder een niet onaanzienlijke druk.

Deze vaststelling moet aan de basis liggen van elke hedendaagse beleidsvisie op kunst- en cultuurgebied. Enerzijds geeft het kansen weer: oude kaders worden opgebroken. Hier ligt voer voor cultuuroptimisten. De confrontatie tussen massacultuur en elitekunst zal tot spannende nieuwe vormen leiden, tot nieuw publiek, tot democratisering van de cultuur. Anderzijds geeft het bedreigingen weer: 'hoge' elitecultuur verliest het van 'laag' commercieel vermaak. Hier ligt voer voor cultuurpessimisten. De 'klassieke' cultuur zal ten onder gaan want de mensen wenden zich af van gelouterde waarden en vermelen zich in probleemloos en gemakkelijk tijdverdrijf.

Pessimist of optimist: de tijden zijn voorbij dat de culturele waarden werden geformuleerd door een maatschappelijke elite die het onderling eens was over de inhoud van die waarden. Binnen onze samenleving is inmiddels geen sprake meer van een coherente elite. De Provincie Limburg formuleert het als volgt: *"In de literatuur wordt de huidige tijd beschreven als een overgangstijd naar een postmoderne samenleving. Vroeger was er sprake van een monocultuur, waarin het gezag, de politieke doctrine, de kerk, de school of de ouders richtinggevend waren voor de antwoorden op vragen van het leven. De ontwikkeling naar een nieuwe maatschappij met maatschappelijk zelfstandige burgers heeft ook culturele implicaties. Het verandert de bindingen die mensen aangaan, hun patronen van tijdsbesteding, de waarden waarmee zij zich identificeren en de ontplooiing waarvoor zij kiezen. Er treedt meer diversiteit op. Mensen leven in een soort culturele gelaagdheid, waarin zij zowel het lokale en regionale kaesteren, qua waarden en normen naar het Nederlands gemiddelde opschuiven en tegelijkertijd steeds meer grensoverschrijdend en globaal cultuuruitingen produceren en consumeren."*

(uit samenvatting van: 'Trendrapport Limburg; een onderzoek naar de sociale en culturele trends in Limburg aan het begin van een nieuwe eeuw', april 1998, Provincie Limburg, blz. 43 e.v.)

Het wegvallen van een coherente elite en, vervolgens, de volgens het SCP recente opkomst van de cultureel omnivoor hebben als consequentie dat zowel aan de kant van kunstenaars als aan de kant van het publiek onderling zeer nieuwe, uiteenlopende en soms verwarrende posities worden ingenomen. Het discours over de gangbare culturele normen en vormen is daarmee verhevigd: artistieke kwaliteit is onderwerp van twijfel en onzekerheid; kunst-disciplines lopen door elkaar; 'het publiek' blijkt niet meer te bestaan; het klassieke onderscheid tussen amateuristische en professionele kunsten houdt geen stand meer; kunst en commercie groeien naar elkaar toe op een en dezelfde markt; enzovoort. Van alle kanten moet men zich beraden op een nieuwe definitie van de veranderende verhoudingen. 'De' cultuur werd de afgelopen jaren verrijkt met meer perspectieven, meer inhouden en meer verschijningsvormen. In de toekomst zal dit zich naar verwachting versterkt voortzetten. Het is de opdracht van de overheid om als regisseur al die facetten de kans te geven om te schitteren, niet om ze te laten verdoffen als scherven van een kapotgevallen wereldbeeld. Dat betekent dat de overheid uit met name het volgende punt haar belangrijkste opdracht moet destilleren.

Verscherpte concurrentie

Gedurende de afgelopen tien jaar is er namelijk sprake van een geweldige expansie van de vrijetijdsindustrie. Televisie, film, kranten, uitgaan, sport, events, pret- en themaparken, winter-, zomer- en tussendoorvakanties, winkelen, individuele hobbys en collectieve 'experience'-evenementen: in rap tempo worden op deze gebieden zeer veel en nieuwe producten op de markt gebracht. Met name de belevenis-economie groeit de laatste jaren zeer sterk. De 'world of events' is aan een internationale opmars bezig. De waarde van willekeurig welk product wordt afgemeten aan de 'ervaringspotentie'. Daarnaast doen zich indrukwekkende ontwikkelingen voor op het gebied van interactieve media en de nieuwste telecommunicatie. Een zeer groot deel van deze producten is gericht op dezelfde consument waar ook kunst en cultuur zich op richten. Van beide zijden wordt allengs heftiger ingezet op het winnen van de aandacht van datzelfde publiek, waarbij de vrijetijdsindustrie qua verkooptechnieken en financiële mogelijkheden inmiddels een fiks aantal slagen voor loopt op de culturele sector. De concurrentie tussen de vrijetijdsindustrie en de cultuur is de laatste jaren veel scherper geworden, evenals de concurrentie tussen de culturele aanbieders onderling.

Cultuurproducenten moeten dus meer dan voorheen moeite doen om publiek te binden, terwijl de cultuurconsumenten kritisch (en verwend?) langs het al maar breder wordend aanbod 'shoppen'. Men kan stellen dat de consument door de zeer sterke groei van het aanbod relatief minder besteedbare vrije tijd heeft gekregen. De toename van vrije tijd heeft de explosie aan bestedingsmogelijkheden niet kunnen bijhouden. Dit heeft onder andere tot gevolg dat die consument scherper zijn keuze moet maken, minder 'merkvast' blijft, minder trouw aan een bepaalde theatergroep, kunstdiscipline of kunstenaar. En vaker zijn keuze buiten de cultuur laat vallen. Vertrouwen op oude verkooptechnieken zal de cultuur fataal worden. Kennis van de nieuwe marktverhoudingen, het ontwikkelen van nieuwe producten en technieken en verbreding van de horizon is voor de cultuursector van essentieel belang.

Bijvoorbeeld. In de commerciële vrijetijdsindustrie is al langer sprake van een breed offensief om de aandacht van de consument te winnen. Daarbij volgt men volgens recente studies (zie Mommaas 2000, blz. 113 e.v.) een strategie van expansie, verdichting en vervlechting. Dat houdt in dat er sprake is van: een integrale planning en marketing (positionering van product); overname van programmatistische formules; clustering van activiteiten; vormgeving van allianties, fusies of overnames. Dit resulteert in veelzijdige productlijnen en steeds vaker in een specifieke ruimtelijke

organisatie van de vrijetijdsconsumptie (drie grote voorbeelden: Disneyworld bij Parijs, het Volkswagen-attractiepark, de Endemol Entertainmentketen). Deze convergentie levert synergie en een verhoogde attentiewaarde op. Door dit soort strategieën weet men de strijd om de aandacht van de consument te winnen. De culturele sector moet zich afvragen of zij deze strategie deels ook zelf moet/kan toepassen in haar gedwongen verhevigde strijd om de aandacht van de consument, zonder overigens de 'natuurlijke' doelstellingen van cultuurbeleid te verloochenen: *het stimuleren van kwaliteit en vernieuwing; het ondersteunen van culturele identiteit van bevolkingsgroepen; het stimuleren van participatie*. Ook binnen de cultuur is een dergelijke strategie realiseerbaar van bundeling van elkaar aanvullende elementen op een uitgekiende plek in de stad, zoals bijvoorbeeld een (variabele) clustering van restaurant, café, boekhandel, internetlounge, theaterwerkplaats, open atelier, kinderoppas, winkels, lezingen, voorstellingen. In de literatuur wordt hiervoor, al dan niet modieus, het begrip *culplex* gehanteerd. Maastricht heeft al een begin gemaakt met die strategie van productketening: het Centre Céramique, waarin diverse publieksfuncties zijn samengebracht. Momenteel wordt gewerkt aan een tweede stap voorwaarts binnen deze strategie: het Kunstenforum (zie: nota actualisering culturele infrastructuur): een bescheiden keten van verwante kleinere kunstinstellingen en functies waarvan de samenstelling bij gelegenheid kan veranderen, maar waarbij de synergie van de keten uitgangspunt blijft.

Cultuur in hogere versnelling

Zowel fysiek als sociaal is de samenleving de laatste jaren veel mobieler geworden. Fysiek liggen Keulen, Maastricht en Brussel tegenwoordig zo dicht bij elkaar dat men overal een avond kan gaan stappen. De sociale mobiliteit is als gevolg van onder andere opleiding, inkomen en nieuwkomers aan versnelde verandering onderhevig. In het culturele veld melden zich, vanwege die versnelling op bovengenoemde twee fronten, nadrukkelijk nieuwe deelnemers (zowel makers als publiek) met nieuwe wereldbeelden en nieuwe culturele codes. Zij melden zich op steeds wisselende plekken en lijken daardoor ongrijpbaarder geworden.

Dit alles leidt er toe dat consumptiepatronen aan snellere veranderingen onderhevig zijn. Een belangrijk effect zal zijn dat de omloopsnelheid binnen de markt van culturele goederen en waarden zal versnellen. Een hogere omloopsnelheid van makers, van hun producten, van stijlen, van samenstelling van publiek. Voor de cultuur vormt deze versnelling enerzijds een bedreiging van oppervlakkigheid. Anderzijds is het een uitdaging om nieuwe publieksgroepen te binden en nieuwe waarden te incorporeren binnen het culturele bouwwerk. Het gevaar is echter niet denkbeeldig dat de kunst (gericht op ervaringen en gevoelens) in het vaarwater terechtkomt van de vermaakindustrie (gericht op sensaties en sentimenten). Dit neemt niet weg dat er op dit punt nieuwe ideeën ontwikkeld moeten worden. Bijvoorbeeld. Een meer flexibele opzet van het subsidiestelsel is in elk geval geboden. Met niet-structureel vastgelegde (start-, risico-, stimulans-, project-)subsidies kan op deze tendens van acceleratie beleidsmatig ingespeeld en gestuurd worden.

Verhoogde flexibiliteit

De verhoogde graad van diversiteit van de culturele sector (vervaging hoge en lage cultuur), de verscherpte concurrentie met de vrijetijdsindustrie en de hogere omloopsnelheid binnen kunst en cultuur heeft gevolgen voor respectievelijk de institutionele structuur van het culturele veld, voor de vraaggerichtheid en voor de positionering op de markt.

Tot voor kort viel het culturele veld vooral te beschrijven in termen van duurzame instituten en organisaties, zoals de gelouterde burgerlijke schouwburgen met lijsttoneel, gerenommeerde concertgebouworkesten en diepgewortelde verenigingen van kunstvrienden. Dergelijke eenduidige duurzame instituten zullen nog lang bestaan maar onder druk van diversificatie,

concurrentie en versnelling zullen naast deze instituten meer wendbare organisatievormen op de voorgrond treden, zoals de hierboven beschreven culturele ketens en zoals *werkplaatsen*, *broedplaatsen* en *dynamische netwerken* waar de afstand tussen vraag en aanbod korter is. Bij die meer wendbare organisatievormen zijn kunstenaars en publiek eerder gericht op (interactieve) processen dan op het consumeren van kant en klare producten. Het gaat hen er om, het maakproces te beleven. Dit sluit aan op een waarschijnlijke tendens waarbij mensen zich eerder identificeren met bewegende artistieke processen dan met vastliggende resultaten. Dergelijke flexibele organisatievormen (broedplaatsen) kunnen door een stad heen schuiven en wisselende plekken bezetten, al naar gelang de behoefte van makers of publiek. Ze kennen weinig (artistieke en/of organisatorische) voorschriften, zodat allerlei impulsen mogelijk zijn. Het zijn bij uitstek plekken waar nieuwkomers op de markt van kunst en cultuur een positie kunnen verwerven (jongeren, allochtonen, nieuwe media). Omdat dergelijke meer flexibele organisatievormen goed in staat zijn de afstand tussen makers en publiek kort te houden, wordt de marktpositie verbeterd. Men kan elkaar sneller vinden, men laat zich door elkaar beïnvloeden.

Uiteraard kunnen ook bestaande en gerespecteerde instituten via de weg van verhoogde flexibiliteit de relatie tussen makers en publiek verbeteren en zo de marktpositie van kunst en cultuur verbeteren. Het gaat er overigens niet om, domweg aan de willekeurige vraag van het publiek tegemoet te komen. Het gaat er om de relatie op een hoger en ander peil te brengen, zodat er aan wederzijdse kanten winst wordt geboekt. Voor zover degelijke vormen zich niet op eigen kracht aandienen, zou de overheid hierin stimulerend moeten optreden.

Noodzaak tot allianties

Kunst en cultuur nemen op de markt van vrijetijdsbesteding een zwakke positie in. In diverse toekomstscenario's betreffende het cultuurbereik die recentelijk werden opgesteld (zie literatuur-overzicht, met name: Cultuur tussen competentie en competitie; De vrijetijdsindustrie in stad en land; De podiumkunsten na 2000) wordt gewezen op de te verwachte daling van de vraag naar (gesubsidieerde) culturele goederen en de groei van de vraag naar (commerciële) vermaakproducten.

Naast het ontwikkelen van nieuwe technieken, nieuwe vormen en nieuwe inhouden, staat het culturele veld voor de opdracht sterker dan totnogtoe zich met 'elkaar' te gaan verhouden. Men moet de krachten bundelen. Wanneer we het culturele veld niet meer opvatten als eenduidig sociaal-cultureel complex met een eigen waarde- en betekenisstelsel maar als een verzameling van deels elkaar overlappende netwerken, dan vallen er kansen waar te nemen. Immers, wanneer culturele netwerken aan elkaar gekoppeld worden, ontstaat er een dynamisch cultureel vermogen. Op die manier kan het culturele veld veel weerbaarder vanuit haar (penibele) marktpositie opereren.

Ook 'het publiek' kan men opvatten als een complex van verschillende netwerken.

Consumenten zullen (interesse-)netwerken vormen, al of niet bewust. De reeds bekende praktijk van nieuwsgroepen op het internet spreekt hier voor zich. Diverse netwerken overlappen elkaar gedeeltelijk, zodat er kruisbestuivingen ontstaan waaruit weer nieuwe zaken kunnen voortkomen. Publieksnetwerken zullen over het algemeen een hoge kwaliteit bezitten.

Het gaat om 'skilled consumers', consumenten die al langer actief zijn en goed weten wat ze goed vinden. Het gaat op den duur om consumenten die door ervaring meer en meer geïnteresseerd zijn geraakt in het productieproces dat achter het product schuil gaat. Hetgeen weer verwijst naar het concept van broedplaatsen. Dit publiek wil interessante dingen zien, is op zoek naar kwaliteit.

Een dergelijke definitie van het publiek start vanuit een meer flexibele kwaliteit van de consumentenmarkt. Het begrip van doelgroepen wordt daarbij vervangen door de notie van netwerken. Om (flexibele, meervoudige) netwerken te bereiken en te blijven binden zijn andere technieken nodig dan bij (vaste, eenduidige) doelgroepen.

Allianties zijn ook denkbaar, mogelijk en wenselijk met impulsen die buiten het directe kunst- en cultuurveld liggen. Te denken valt daarbij onder andere aan openhartiger relaties met de economie en de commercie, met onderzoeksinstituten en de wetenschappen, met maatschappelijke organisaties, met verwante beleidsvelden. De cultuursector zou bovendien meer invloed kunnen nemen op de doelstellingen van het totale (gemeentelijke) beleid en daardoor de verdediging van de intrinsieke waarde van de kunsten versterken. De kracht van kunst en cultuur kan namelijk veel vaker dan totnogtoe als instrument worden aangewend om in allianties de kracht van de ander te ondersteunen. Omgekeerd levert zo'n alliantie de cultuursector een sterkere uitgangspositie op. Het artistieke primaat van kunst, het samenbindend primaat van cultuur, het winstgevend primaat van de markt, het welvaartscheppend primaat van de economie, het specifieke primaat van verwante beleidsvelden: ze zouden elkaar vaker moeten kunnen vinden. Een en ander verplicht de overheid om aan de culturele ondernemers voldoende flexibele voorwaarden te leveren; het verplicht culturele ondernemers een (nieuwe) relatie aan te gaan met een buitenwereld die groter is dan de doelgroep alleen.

Demografische ontwikkelingen

De Maastrichtse Limiet

Omdat Maastricht als het ware gevangen ligt in het Maasdal kan de stad niet veel verder uitbreiden. Dat betekent dat de druk op de stad waarschijnlijk nog zal worden opgevoerd om dan uiteindelijk een finaal evenwicht te bereiken. Naar verachting zal dat proces rond 2010 zijn beklonken. Men verwacht dan een bevolkingsaantal van 131.000 (VJN 2000). Maastricht is dan in feite 'af' in de zin van fysieke uitbreiding. Maastricht is dan nog niet 'af' in de zin van culturele (in-)richting. De stad zal zijn culturele dynamiek blijven koesteren, zal een (inter-)nationale culturele centrumfunctie behouden, zal blijven inspelen op de veranderende behoeftes van oude en nieuwe Maastrichtenaren. Het cultuurbeleid van Maastricht richt zich niet alleen op de stedelijke behoefte maar oriënteert zich nadrukkelijk ook over de stadsgrenzen heen. Maastricht blijft een vitale stad waar het goed wonen is, met een aantrekkelijk vestigingsklimaat, een interessant aanbod voor cultuurtoerisme en met een maatgevende culturele centrumfunctie. Omtrent de te verwachte ontwikkeling in bevolkingsopbouw zijn geen harde cijfers bekend. Enerzijds zal de vergrijzing toenemen, anderzijds is het door meerjarig lokaal beleid voorstelbaar dat de stad op den duur een meer evenwichtige en stabiele bevolkingsopbouw krijgt. (VJN '99, blz. 11).

Structuurverschuiving

Dit alles laat onverlet dat Maastricht in de afgelopen tientallen jaren een zeer grote structuurverandering heeft ondergaan die ingrijpend effect heeft op de samenstelling van de bevolking. Van traditionele industriestad met evident provinciale trekken naar een open en ambitieus cultureel diensten- en kenniscentrum. De effecten van deze structurele aardverschuiving zijn nog niet uitgewerkt. Het cultuurbeleid moet zich daar rekenschap van geven. In Maastricht woont nog een zeer groot deel van de oorspronkelijke bevolking. Dat wil zeggen dat ook een groot deel van de oorspronkelijke cultuur in principe nog aanwezig is. Die oorspronkelijke cultuur mag niet een plaats op de tweede rang krijgen: ze vertegenwoordigt een onvervangbaar kapitaal van waarden en biedt grote groepen de mogelijkheid zich cultureel te manifesteren. Hier liggen onmiskenbaar kansen voor Maastricht, namelijk om een unieke samenhang te realiseren tussen traditionele vormen en moderne praktijk. Te denken valt aan de relatie tussen amateurkunsten en de professionele kunsten. Dit vereist overleg, samenspel en onorthodoxe ideeën. Maastricht zal daar de komende jaren nadrukkelijk initiatieven in nemen.

Studentenstad

Een van de structuurverschuivingen is de toeloop van het grote aantal studenten. Inmiddels is 11% van de stedelijke bevolking student en er studeren jaarlijks zo'n 2500 af. De verwachting is dat dit percentage in de toekomst niet meer zal veranderen. Voor het cultuurbeleid heeft dit gegeven een belangrijke consequentie. Studenten als groep hebben als specifieke eigenschap dat de meerderheid na de studie weer uit de stad weg trekt. Van 'trouw' is hier dus geen sprake. Dat neemt niet weg dat Maastricht zich nadrukkelijker zal profileren als culturele studentenstad en dat Maastricht er bij gebaat is dat talent en kwaliteit 'blijft hangen'. In de cultuurprogramma's zal aan dit onderwerp de nodige aandacht worden geschonken.

Economische ontwikkelingen

Cultuur en economie

Zoals gezegd, het economisch profiel van de stad verandert. Een halve eeuw geleden was de industrie nog de grootste werkgever, nu is dat de cluster van diensten- en kennissector, de cultuur, hospitality, toerisme en de media. De cultuur neemt in dit opzicht een belangrijke plaats in. Want naast de artistieke kwaliteit die de kunsten produceren is er ook sprake van kunst en cultuur als vestigingsfactor en bezoekenmotief. En dat heeft een direct effect op de lokale economie. Er is in het verleden door diverse gemeenten onderzoek gedaan naar de 'opbrengst' van de cultuur in een stad. Duidelijk moge zijn dat cultuur naast inkomsten ook werkgelegenheid biedt. Een voorbeeld vanuit Maastrichtse verhoudingen: De gemeente subsidieert jaarlijks aan grote culturele stadspromotionele evenementen een bedrag van € 200.000,-. Het totale gegenereerde omzetteffect bedraagt circa € 11.000.000,- en het totale effect op de werkgelegenheid bedraagt 105 arbeidsplaatsen. Het moge duidelijk zijn dat cultuur een economische factor van belang is. Maastricht zal zich sterker inzetten voor dit niet te versmaden 'neveneffect' van de Maastrichtse cultuur.

Bestuurlijke ontwikkelingen

De Cultuurplansystematiek

Zowel rijk (sinds het 'Plan voor het Kunstbeleid 1988-1992') als provincie (met ingang van 2002) hanteren het concept van de cultuurplannen. Elke vier jaar wordt vastgesteld wie voor vier jaar subsidie krijgt. Dat gebeurt aan de hand van respectievelijk brieven over beleidsuitgangspunten vanuit het Ministerie, beleidsnota's van aanvragers, een beoordeling door de Raad voor Cultuur en beleidskeuzes door de staatssecretaris. Omtrent de verfijning van de techniek van deze aanpak worden momenteel discussies gevoerd (zie onder meer: Melkert-speech d.d. 8-1-2001; standpunt Kunsten'92; brief v.d. Ploeg aan Raad voor Cultuur d.d. 7-2-2001; de notitie 'Kiezen en Verdelen' van de Raad voor Cultuur, maart 2001), maar over de huidige principes is iedereen het eens. Maastricht kent geen systematiek van cultuurplannen. Sommige subsidies worden pas sinds 2001 voor vier jaar toegekend, de overige subsidiëring vindt jaarlijks plaats. Het is de bedoeling dat Maastricht aansluiting zoekt bij de vierjaarlijkse cultuurplansystematiek. En dan gaat het niet zozeer alleen om de wijze van (meerjarige) subsidiëring maar vooral om een nieuwe wijze waarop het contract met instellingen wordt aangegaan. Het zal veel meer in de richting gaan van prestatiecontracten met goed evalueerbare doelstellingen en beoogde effecten. Bovendien zal het er om gaan, elke vier jaar een algemene discussie te kunnen voeren over de richting van het Maastrichtse cultuurbeleid.

Cultuurconvenanten

Bij de zogenaamde 'vereffeningsoperatie' in 1985 werden de verantwoordelijkheden van de verschillende overheden met betrekking tot het cultuurbeleid vastgelegd. Het kwam er op neer dat het rijk met name de productie voor zijn rekening nam en de lagere overheden de distributie en afname tot hun beleidstaken namen. De gemeenten kregen onder andere de verantwoordelijkheid voor huisvesting van instellingen. In de loop van de tijd is deze constructie gaan wrikken. Met name op het punt van beleidsinvloed wilden de lagere overheden toch meer medezeggenschap over de in hun gebied opererende en door het rijk gesubsidieerde gezelschappen en instellingen. Om dit te verbeteren werden sinds de cultuurnota 'Pantser of Ruggengraat' cultuurconvenanten afgesloten tussen rijk en diverse grote steden en landsdelen (Maastricht is deelnemer aan het cultuurconvenant Zuid Nederland). De bedoeling van deze convenanten was om beleidsafstemming

tussen de verschillende overheden (weer) mogelijk te maken en om het belang van een regionaal bestel te verdedigen ten opzichte van de primair artistieke en landelijke beoordeling door de Raad voor Cultuur. Inmiddels zijn vragen gerezen over de zin van de huidige convenantenpraktijk, die uit niet veel meer dreigt te bestaan dan uit het noemen van de belangrijkste instellingen en de intentie daar gezamenlijke verantwoordelijkheid voor te dragen. Maastricht zal voorstellen ondersteunen in de richting van een meer gedelegeerde regie over de door het rijk gesubsidieerde instellingen. De vraagkant ligt immers veelal op lokaal niveau. Dit bevordert de flexibiliteit en houdt de lijn naar de vraagkant kort. Op die manier kunnen de door het rijk gesubsidieerde instellingen beleidsmatig steviger in de stad verankerd worden.

Het grotestedenbeleid

Het wel en wee van de stad wordt aangepakt via vooral het grotestedenbeleid. Dat beleid is gericht op zwakke posities binnen de stad, op het inlopen van achterstanden, op versterking van vooral economisch en sociaal beleid. Kunst- en cultuurbeleid is geen achterstandsbeleid en wellicht om die reden niet opgenomen in het grotestedenbeleid, maar is onmiskenbaar ook gericht op versterking van de positie van de stad. Het kunst- en cultuurbeleid oriënteert zich, vanuit de optiek van Maastricht als culturele hoofdstad in de regio, per definitie breder dan op de stad alleen. Versterking van het vestigingsklimaat in de stad, de aantrekkelijkheid van het leefklimaat, de Euregionale culturele centrumfunctie: deze regionale en (inter-)nationale thema's zijn onderdeel van het cultuurbeleid dat zich richt op een dynamisch cultureel bestel voor zowel oorspronkelijke Maastrichtenaren, nieuwe Maastrichtenaren en de wijde regionale en internationale omgeving. Met de provincie Limburg worden momenteel heldere uitgangspunten benoemd voor een gezamenlijk GSB op het gebied van de cultuur, hetgeen moet leiden tot een gezamenlijke benadering.

De ambities binnen de (eu-)regio

Maastricht ligt in het hart van de Euregio (1,5 miljoen inwoners) en heeft een specifieke relatie met de steden Hasselt, Luik, Aken en Heerlen. Op grotere schaal komen Brussel en Keulen in beeld. Niet alleen binnen de stedelijke context is er sprake van letterlijk een netwerkcultuur maar ook op internationale schaal zullen de processen via netwerken verlopen. Het is van belang om dergelijke regionale en internationale netwerken op te starten, te stimuleren en vooral goed te onderhouden. De grote fysieke mobiliteit van de consument vergt een weloverwogen afstemming tussen de ambities van steden onderling. Het is niet ondenkbaar dat door concurrentie de steden van elkaar vervreemden zodat ieder voor zich netwerken probeert op te bouwen. De markt raakt vertroebeld en kunstliefhebber noch kunstenaar hebben hier iets aan. Maastricht zal zich versterkt inspannen om het culturele stedennetwerk te activeren en om een gezamenlijke culturele historie te ontwikkelen.

Twee ijkpunten

Wanneer we dit hoofdstuk uit vogelperspectief bekijken, dan dringt zich allereerst de noodzaak op van het formuleren van generale uitgangspunten, van ijkpunten die richtinggevend kunnen zijn bij het opstellen van de meer concrete cultuurprogramma's. Vanuit welke grondhouding kunnen we de beschreven tendensen en te verwachten ontwikkelingen het beste tegemoet treden? Daarbij blijven we overigens uitgaan van de basale uitgangspunten van cultuurbeleid: verbeteren van het productieklimaat en verhoging van het cultuurbereik. Het is van groot belang om innovatie te realiseren en bestaande elitaire privileges te

doorbreken. Paul Kuypers, een gewaardeerd criticus van cultuurbeleid, wees recentelijk (zie literatuurlijst) op het verschijnsel dat verduurzaming van verhoudingen en beheersing van veranderingen langzamerhand ook het veld van de cultuur gaan beheersen. Deze verduurzaming en beheersing zijn volgens de sociologie kenmerken van een proces van institutionalisering. *“Organisaties die zich aan dat proces van institutionalisering onderworpen hebben zijn in het voordeel; zij beschikken over een bureaucratische competentie die het hen mogelijk maakt om in evenredigheid van de zegeningen van het overheidsbeleid te profiteren. Dat is overigens niet het enige. Institutionalisering blokkeert de doorstroming van nieuwe ideeën en praktijken. Het paradoxale in de kunstwereld is, dat de vernieuwing vaak het beginpunt vormt van een proces van institutionalisering en vervolgens als legitimatie gaat fungeren om het voortbestaan van de betreffende instelling te garanderen.”*

Wij komen op grond van het voorgaande tot twee richtinggevend algemene ijkpunten: *onorthodoxe allianties* en *radicale flexibiliteit*. Deze twee ijkpunten zijn geen waarden op zich, maar als het ware wapens die we kiezen omdat ze de beste kans bieden om de confrontatie met de geschetste ontwikkelingen productief aan te gaan. Het zijn overigens dezelfde wapens die ook anderen gebruiken op de veranderende markt van de vrijetijdsindustrie. Voor een deel zal de confrontatie naar binnen gericht plaats vinden, we zullen ons intern moeten heroriënteren op nog altijd geldende algemene uitgangspunten ‘verbetering van het productieklimaat’ en ‘verhoging van het cultuurbereik’. Voor een ander deel zal die confrontatie naar buiten zijn gericht, we zullen ons moeten gaan verhouden met de ontwikkelingen op ‘de markt’. Bovengenoemde ijkpunten zijn in onze ogen op dit moment de beste breekijzers om een aantal dichte deuren in ons denken en doen zodanig open te krijgen dat we een nieuwe weerbaarheid kunnen gaan ontwikkelen, een weerbaarheid die uitgaat van de waarden die eigen zijn aan kunst en cultuur, zoals artistieke kwaliteit, (multi-)culturele identiteit, sociale samenhang. Daarbij zullen we er overigens voor waken dat we niet in een te nerveuze ‘losse-projecten-reflex’ vervallen waarbij de infrastructuur schade zou oplopen, maar dat richting en verband behouden blijven. Overigens zij hier opgemerkt dat er op diverse plaatsen wordt gewerkt aan allianties en samenwerking. Een goed voorbeeld is het Cultureel Overleg Maastricht. Door dergelijke initiatieven worden samenhangen gerealiseerd die wij zeer waarderen.

V. De gevoerde discussies

Deze cultuurvisie laat zich, zoals gepland, door diverse bronnen beïnvloeden en voeden. In de literatuurlijst vindt men bijvoorbeeld een overzicht van rapporten, visies en onderzoeken die door gerenommeerde instituten onlangs werden gepubliceerd. Ook de ervaring en waarneming van het Maastrichtse culturele veld werd opgezocht en bevroegd. Dat gebeurde in de vorm van vijf paneldiscussies aan de hand van stellingen met professionals uit de beeldende kunsten, de podiumkunsten, het cultureel erfgoed en musea, culturele evenementen, het bedrijfsleven en met de amateurkunsten. Daarnaast werd de conceptvisie een aantal malen verkennend besproken in de Raadscommissie Cultuur en Volkshuysvesting en werd op 7 mei 2001 een drukbezocht publiek cultuurdebat gevoerd. Tevens werd de visie informeel besproken met de directeurs van de gemeentelijke culturele instellingen.

Het was niet de bedoeling om de inhoud van deze conceptvisie op voorhand te legitimeren. Het ging om voeding en waarnemingen vanuit de Maastrichtse praktijk. Het merendeel van de reacties waren positieve bijdragen en gaven blijk van het besef dat het hier niet gaat om een afrondend en finale inspraakprocedure maar dat het gaat om een langduriger proces van beleidsontwikkeling en beleidsafstemming. Wij zullen het culturele veld gedurende dit proces nog vaker consulteren. Veel reacties waren gericht op een brede visie, veel andere reacties lagen meer op het vlak van programma's. Hieronder wordt ingegaan op de meest relevante reacties en waarnemingen vanuit de discussies. Veel van het materiaal zal terug komen in de cultuurprogramma's. Met dank, uiteraard, aan alle betrokkenen.

Cultuur levert een belangrijke bijdrage aan sociale binding

Bij herhaling werd deze vaststelling geformuleerd. Soms als legitimatie voor subsidies, soms als argument voor meer cultuursubsidies richting achterstandssituaties, soms als waarheid die men naast de waarheid van het artistieke belang erkend wilde zien. Als tegengeluid werd gewezen op het belang van niet-gebonden en verenigingsloze kunstbeoefenaars.

De gemeente Maastricht (voor het gemak voortaan in dit hoofdstuk: Maastricht) is van mening dat kunst en cultuur op drie gebieden een vitale rol speelt: op het gebied van de productie (artistieke waardevorming en kwaliteit); op het gebied van het bereik (sociale samenhang en identiteit); op buiten-artistiek gebied (bijvoorbeeld economie en toerisme). Deze drie gebieden behoeven elk evenveel aandacht en mogen niet in een concurrentiepositie tot elkaar komen te verkeren. Elk van de drie gebieden heeft zijn eigen specifieke aanpak en consequenties. Maastricht streeft er naar om de drie gebieden zodanig met elkaar te verbinden, dat er onorthodoxe allianties ontstaan en (daardoor) meer kracht.

Er moet meer aandacht zijn voor specifieke groepen

Men heeft het dan met name over jongeren, allochtonen en de wijken. En men verbindt daarmee bijna automatisch het begrip van laagdrempelig. Kunst en cultuur moet voor deze groepen laagdrempelig zijn. Maastricht wil sturend en stimulerend optreden waar het gaat om verhoging van het bereik van kunst en cultuur. De drie genoemde groepen vergen inderdaad extra aandacht van zowel de gemeente als van de instellingen. In de afzonderlijke cultuurprogramma's zal hier dan ook concreet op worden ingegaan. Er zal daarbij gedacht worden vanuit een wederzijdse beweging: kunst en cultuur kan naar specifieke groepen gebracht worden (bijvoorbeeld kunst in de wijken) en specifieke groepen kunnen naar kunst en cultuur gebracht worden (bijvoorbeeld stimuleren van schouwburgbezoek).

Hogere ambitie of scherpere selectie

Waarom moet kunst en cultuur de ontwikkelingen binnen de vrijetijdsmarkt beantwoorden met een verhoogde ambitie. Is een scherpere selectie van je krachten niet een evengoed alternatief?

Het antwoord op de ontwikkelingen wordt het best geformuleerd vanuit eigen kracht. De eigen (culturele) kracht van Maastricht is de aanwezigheid van een volwaardig en tamelijk uniek bestel. Dat bestel is de troef die Maastricht wil inzetten. Dat bestel is, om in marketing termen te spreken, Maastrichts 'unique sellingpoint' en Maastrichts culturele 'corporate identity'. De variant van een hogere ambitie betreft het behouden en verbeteren van dat bestel. De variant van een scherpere selectie van krachten betreft het snijden in dat bestel.

Ga uit van wat je hebt

Van veel kanten werd betoogd dat Maastricht in het bezit is van een uniek en gevarieerd cultureel bestel. Dat bestel, die infrastructuur, moet beter verdedigd worden. Er mag geen 'brain-drain' optreden. Cultureel kapitaal moet voor de stad behouden blijven, daar moet men meer geld voor over hebben. Nu reeds zijn Maastrichtse culturele instellingen naar elders vertrokken, sommigen overwegen een dergelijke stap, sommige nieuwe kandidaten hebben bewust voor vestiging elders gekozen.

Maastricht realiseert zich de waarde van het aanwezige culturele kapitaal. Zowel op het gebied van productie, van distributie en van afname is Maastricht actief. Bovendien is het palet van onderzoek, experiment, gevestigde cultuur, kleinschalige en grootschalige initiatieven rijk geschakeerd. Ook is in Maastricht sprake van een breed scala aan kunstdisciplines. Maar Maastricht moet blijven investeren in deze alom gewaardeerde culturele infrastructuur en de 'gaten' moeten worden gedicht, zodat die infrastructuur voor de stad behouden blijft. De vaak geuite vraag om (extra) aandacht voor de avantgarde neemt Maastricht zich dan ook net zo ter harte als de even vaak geuite roep om (extra) aandacht voor bijvoorbeeld de amateurkunsten. Een 'brain-drain', het weglopen van kwaliteit, moet worden tegengegaan door het scheppen van betere voorwaarden.

Niet alleen investeren, let ook op de exploitatiekosten

Een vaak gehoorde klacht, met een ondertoon van respect. Want er is door Maastricht in de laatste jaren inderdaad het nodige aan culturele investeringen gepleegd.

Op het punt van zowel investeringen als van exploitatie valt er in/door Maastricht nog het een en ander te verbeteren. Het gaat er om, een heldere notie van prioriteiten te ontwikkelen. Vandaar onder meer deze beleidsvisie als bijdrage aan dat proces. Overigens gaat de discussie natuurlijk niet alleen over exploitatielasten maar (dus) ook over het ambitieniveau. Elke discussie over exploitatie zou direct een discussie over ambitieniveau moeten zijn. Maastricht wenst daarop aangesproken te worden en zal zijn partners (de culturele instellingen) daarop aanspreken.

Kunst en cultuur zijn onvoldoende zichtbaar in de stad

Tamelijk breed werd deze waarneming onderschreven. De zichtbaarheid van de culturele instellingen is voor verbetering vatbaar, de zichtbaarheid van de Maastrichtse cultuur in het algemeen is dat ook. Daarbij hadden sommigen het concreet over afwezige bewegwijzering, anderen hadden het over de 'mentale', over de niet materiële zichtbaarheid. Over uitstraling.

Maastricht vindt het van wezenlijk belang dat dit geluid vanuit 'het veld' zelf komt. Een vitale uitstraling van de Maastrichtse culturele instellingen is voorwaarde voor verbetering van het bereik, zowel voor de stadsbewoners als voor de mensen die van buiten naar de stad komen. De zichtbaarheid, en dan bedoelen we niet alleen naamborden en wegwijzers, van de Maastrichtse cultuur moet verbeterd worden. Dit vraagstuk vraagt enerzijds om een collectieve respons, anderzijds vraagt het een antwoord van de individuele instellingen. Maastricht wil op

beide niveaus (voorstellen tot) verbetering stimuleren, onder andere in het kader van onorthodoxe allianties en radicale flexibiliteit.

Maastricht heeft een tegencultuur nodig

Sommigen spraken over de behoefte aan 'vieze plekjes', anderen bedoelden hetzelfde waar zij betoogden dat Maastricht 'te chique' is, weer anderen vertaalden deze behoefte in de wens naar een laagdrempelig cultuurverzamelgebouw, liever een soort Paradiso dan een Bonboniere, sommigen vertelden regelmatig naar Luik te moeten om daar in 'de goot' eindelijk adem te kunnen happen, er werd gesproken van een stad met een 'façadecultuur', men had het over de discrepantie tussen het levend vermogen en het conserverend vermogen van de stad.

Het gevaar is niet denkbeeldig dat een stad op het gebied van kunst en cultuur een te groot zelfreinigend en probleemontwijkend vermogen ontwikkelt wanneer er te weinig sprake is van nukkige culturele dynamiek. Maastricht is voorstander van een nukkige culturele dynamiek, wil geen façadecultuur. Het zou echter een vreemde paradox worden wanneer de gemeentelijke overheid zou voorzien in een tegencultuur. Die tegenkracht, als aanvulling op en uitdaging voor de gevestigde praktijk, moet zichzelf (blijven) formeren. Maastricht erkent het belang van tegenkrachten, van een tegencultuur, wil daartoe ook voorwaarden scheppen, maar is niet van plan die tegenkrachten op voorhand dood te knuffelen. Met name op twee terreinen van potentiële tegenkracht zal Maastricht extra aandacht richten: jongeren en broedplaatsen.

Wat is de rol van de overheid

Er werden regelmatig pogingen gedaan om de (nieuwe) rol van de overheid ten opzichte van kunst en cultuur in Maastricht te formuleren. Soms zat daar een poging tot analyse achter, vaker bleven de opmerkingen steken in de verwachting dat de overheid meer initiatief zou moeten nemen. Duidelijk werd dat men meer van de overheid verwacht. Sommigen vonden het verdacht dat de overheid zo sterk op de markt gericht was.

Maastricht wil graag kunnen voldoen aan hoge verwachtingen zodat Maastricht van zijn partners ook veel kan vragen. Maastricht wil graag inzetten op een open stijl van beleid maken, Maastricht wil kritische partner/ondersteuner/solidaire uitdager zijn, die heldere keuzes niet schuwt. Maastricht wil, waar nodig, optreden als regisseur van beleidsprocessen en zich niet sturend bemoeien met artistieke processen. Maastricht richt zich op de relatie tussen kunst en publiek, op de handhaving van een compleet bestel, op de structuurveranderingen binnen 'het veld', op het formuleren van een collectieve richting, op het verdedigen van (artistieke) waarden die onder het regime van 'de markt' kopje onder zouden gaan, Maastricht schept voorwaarden voor vernieuwing en heeft respect voor traditie. Maastricht kiest dus niet alleen voor het publiek en laat evenmin de producerende kunstenaars in de kou staan. Het gaat erom de relatie tussen die twee goed en gezond te houden. Daarom stelt Maastricht zich vragen rond de (veranderende) marktpositie van kunst en cultuur. Dat is wat anders dan kiezen voor de markt of buigen voor de wensen van het publiek!

Er moet meer kruisbestuiving zijn

Door velen werd vastgesteld dat er in Maastricht teveel losse culturele eilandjes bestaan. Men pleitte voor meer onderlinge verbanden en samenwerking.

Maastricht is niet domweg voor samenwerking. Maastricht is voor samenwerking als daar een specifieke bedoeling achter steekt. En die bedoeling zou moeten zijn dat door de samenwerking oude manieren van denken en doen worden opgebroken, dat er een nieuwe kijk en nieuwe vormen worden ontwikkeld, dat de dynamiek verhoogd wordt. Maastricht stelt dit soort samenwerking hoog op de agenda onder de noemer 'onorthodoxe allianties'.

Versterk het cultuurtoerisme

Van diverse kanten, met name vanuit de horecawereld, werd het belang onderstreept van de bijdrage die cultuur aan de economie kan leveren. Het ging dan met name om het cultuurtoerisme.

Maastricht wil zich profileren als een stad met een hoogwaardige cultuurtoeristische kwaliteit. Op dit punt kan Maastricht nog een verbeteringslag slaan. Informatie, culturele evenementen en zichtbaarheid van attracties kunnen sterker en eenduidiger een 'gezicht van Maastricht' ontwikkelen. Het uitgangspunt daarbij zal moeten zijn: kwaliteit. De internationale dimensie zal daarbij sterker als kans moeten worden aangegrepen. Ook hier is het ontwikkelen van nieuwe vormen zeer gewenst.

Cultuureducatie moet sterker worden ingezet

Jonge mensen betrekken bij kunst en cultuur: men kan er niet vroeg genoeg mee beginnen.

Het versterkt het toekomstig draagvlak voor kunst en cultuur, het legitimeert de overheidsuitgaven op dit gebied, het heeft absoluut zin. Aldus een veel gehoord geluid. Daar tegenover werd geopperd dat het effect van cultuureducatie op scholen veel minder is dan men vaak denkt en dat het vooral erom gaat in gezinsverband aan kunst en cultuur 'te doen'.

Maastricht realiseert zich dat omtrent het nut en effect van cultuureducatie de laatste woorden nog niet zijn gezegd. Dat neemt niet weg dat we alle middelen te baat moeten nemen om het

draagvlak en het bereik van kunst en cultuur te vergroten. Maastricht heeft daartoe verschillende instrumenten tot zijn beschikking, waaronder het Actieplan Cultuurbereik en het programma Cultuur en School. Samen met culturele instellingen en het onderwijs wil Maastricht zoeken naar verassende vormen om de jeugd te bereiken.

Laten we de Maastrichtse maat niet overschrijden

Dit was een weinig geopperd, maar opvallend geluid. Het was een pleidooi de culturele ambities van Maastricht in haar historisch en sociologisch perspectief te blijven plaatsen. Hoeveel kunst en cultuur kan Maastricht aan?

Maastricht wil geen Parijs spelen. De ambitie van Maastricht is het aanwezige kapitaal te behouden en te versterken. Omdat de marktpositie van kunst en cultuur verandert, hebben we de opdracht om dat kapitaal op flexibele en onorthodoxe wijze te verdedigen. Versterking van het aanwezige kapitaal vergt extra investeringen in geld, in inventiviteit en in kwaliteit. Maastricht hoeft op cultureel gebied niet zo erg veel groter te groeien, maar er moet nog heel veel gebeuren. Enige durf is daarbij nodig.

Kunst moet visionair zijn en niet achter de markt aanhollen

Deze waarschuwing kwam onder andere van de kant van de directeuren van de gemeentelijke culturele instellingen. Kunst en cultuur moet je niet alleen bezien vanuit het perspectief van de vrijetijdsmarkt maar vanuit het perspectief van zingeving. Tussen droom en werkelijkheid moet je geen marktwerking schuiven. Kunst moet zich totaal vrij blijven bewegen. Wat dat betreft vervullen kunst en cultuur dezelfde belangrijke rol als religie en wetenschap. Kunst en cultuur bepalen mede het democratisch gehalte van de samenleving.

Het primaat bij kunst en cultuur ligt bij artistieke ontwikkeling en intrinsieke waarde. Hier gaat het om visies, passies, dromen, zingeving. De overheid scheidt de voorwaarden om die ontwikkeling en waarde te realiseren. Dat is de productiekant. Inhoudelijk bemoeit de overheid zich verder niet met de productiekant. Daarnaast is het van belang om de producten (kunstwerken en kunstontwikkelingen) voor een publiek beschikbaar te maken. Dat is het vraagstuk van het bereik van de kunsten.

Waar een pleidooi wordt gehouden voor de inhoudelijke kracht en waarde van kunst en cultuur moet men zich primair tot kunstenaars richten en niet tot de overheid. Wanneer het gaat om het beschikbaar maken van kunst en cultuur voor 'het publiek', gaat het om zaken als marktontwikkeling, (kunst-)consumentengedrag, culturele infrastructuur. Hier heeft de overheid een belangrijke taak liggen. Vandaar dat cultuurvisies en cultuurprogramma's meestal in hoofdzaak over die laatste zaken handelen.

VI. Twaalf overwegingen en conclusies

Op grond van bovenbeschreven ontwikkelingen, tendensen en discussies komen we tot de volgende overwegingen en conclusies die tezamen de weerbaarheid van de kunst- en cultuursector op een snel veranderende markt moeten (kunnen) versterken:

1. Een onvervangbaar kapitaal

Maastricht bezit een compleet bestel op het gebied van kunst en cultuur. De functies *productie*, *distributie* en *afname* zijn over het algemeen goed vertegenwoordigd; er is sprake van een *breed scala van kunstdisciplines* zoals theater, muziek, beeldende kunsten; er is in de stad sprake van *allerlei niveaus*, zoals onderzoek en experiment, van gevestigde kunst, van opleiding, van groot-schalige en kleinschalige praktijken. Dit betekent dat er in de stad een zeer sterk cultureel klimaat heerst. Het is een onvervangbaar maar uiterst kwetsbaar collectief kapitaal. Maastricht wil dit kapitaal in stand houden en versterken. Daarbij moet men niet alleen aan de kunstensector denken maar ook aan het cultureel erfgoed.

2. Onder toenemende druk

Kunst en cultuur zullen, ook in Maastricht, in de nabije toekomst onder toenemende druk komen te staan door met name de ontwikkelingen op de markt van de vrijetijdsindustrie.

3. Dus een verhoogde ambitie

Het (enige) antwoord op die toenemende druk is een verhoogde ambitie. De gemeente Maastricht zal haar ambitie op het gebied van kunst- en cultuur verhogen.

4. Opheffen van achterstanden

Het is voor een weerbare marktpositie nodig dat het bestel in Maastricht zijn onmiskenbare kracht behoudt. Daarom zal Maastricht achterstanden trachten op te heffen. Te denken valt daarbij met name aan de accommodaties waarin de diverse culturele instellingen zijn gehuisvest.

5. Versterking van functies

Maastricht zal de functies productie, distributie en afname blijven versterken. Concreet moet dit leiden tot een versterking van het productieklimaat; een innovatief distributie en presentatiebeleid; een vergroting van het cultuurbereik. De versterking van het bestel zal met name de reeds krachtige sectoren betreffen. Het gaat dan met name om de podiumkunsten, de beeldende kunst, het cultureel erfgoed, de amateurkunsten en culturele evenementen.

6. Twee nieuwe ijkpunten

Kunst en cultuur moeten zich op afzienbare termijn beter op de veranderende markt positioneren. *Radicale flexibiliteit* en *onorthodoxe allianties* zijn hierbij de twee noodzakelijke ijkpunten van het beleid. Maastricht wil die twee ijkpunten de komende jaren tot norm maken

7. Verankering amateur-professioneel

Als versterking van de marktpositie en ter versterking van de culturele dynamiek zullen de amateurkunsten en de professionele kunsten wederzijds sterker verankerd worden.

8. Nieuwe organisatievormen

Maastricht zal zich de komende jaren sterk inzetten voor (het ontstaan van) flexibele organisatievormen die gericht zijn op productketening, zoals bijvoorbeeld het Centre Céramique en het nog in onderzoeksfase verkerende Kunstenforum. Het zoeken naar een nieuwe relatie tussen makers en publiek staat hierbij voorop.

9. Internationalisering

Maastricht zal zich sterker inzetten voor een Euregionale versterking van haar positie door te werken aan een meer gezamenlijke historie met de Euregionale partners. Daartoe zal vanuit Maastricht het initiatief worden genomen om de partners binnen het MAHL-verband op een culturele agenda bijeen te brengen teneinde gezamenlijke projecten te onderzoeken. Tevens valt te overwegen om in het kader van een mogelijke 'Manifestatie Europese Unie 2004', naar aanleiding van het Nederlandse voorzitterschap van de Unie, als cultuurstad actief te participeren in de te ontwikkelen activiteiten op cultureel gebied. Ten aanzien van dit laatste worden sinds enige tijd door een daartoe opgerichte landelijke stichting de nodige inspanningen verricht. In de loop van 2002 zullen nadere voorstellen hieromtrent volgen.

10. De ijkpunten richten keuzes

Nieuwe investeringen en impulsen zullen worden verleend op basis van de twee eerder benoemde ijkpunten radicale flexibiliteit en onorthodoxe allianties.

11. Omtrent radicale flexibiliteit:

- gericht op het tegengaan van een te grote mate van blokkerende institutionalisering
- gericht op het aanbod: deze flexibiliteit is nodig om nieuwe initiatieven, vormen en makers tijdig waar te nemen en als potentie te herkennen
- gericht op de vraag: de radicale flexibiliteit is nodig om de afstand tot de vraagkant te verkleinen.
- marketing: technieken zullen meer variëren, er zal meer gemeenschappelijks op de markt moeten worden gezet, er zal met meer kracht een plek op de markt moeten worden veroverd, nieuwe (commerciële?) technieken worden ingezet
- budgetten: er zal meer vrij besteedbaar budget moeten worden gerealiseerd om snel en wendbaar op ontwikkelingen in te spelen. Het gaat dan om productie-, risico-, stimulerings- en experimenteerbudgetten
- bemensing: uitwisseling van medewerkers/specialisten moet bevorderd, opleidingen en cursussen worden sneller ingezet, inzet vanuit andere vak disciplines is gewenst
- accommodaties: het conventionele eenduidige gebruik van culturele accommodaties (dit is een theater) zal worden uitgedaagd door inventieve en geslaagde vormen van meervoudig gebruik (dit is een plek waar dingen gebeuren) waarmee productketening gerealiseerd kan worden
- duur: de kracht ligt niet langer in jubilea maar in 'impact'
- richting: er zal minder sprake zijn van enkelsporigheid van beleidrichting, inventieve zijwegen zijn gevraagd, simultaanbeleid

12. Omtrent onorthodoxe allianties:

op internationaal vlak, met andere disciplines, met gelijkaardige initiatieven, met onderzoeks- en opleidingsinstituten, met media, met politiek, met publieksgroepen, met commerciële wereld, met nieuwe vormen van euregionale samenwerking, clustering van activiteiten onder een al of niet tijdelijke noemer wordt reguliere praktijk (zie voorbeeld Kunstenforum), een intensievere samenwerking tussen professionele wereld en amateurveld is absolute noodzaak...

NON SVM QVALIS ERAM

VII. Hoe verder

Deze beleidsvisie betreft, samengevat, de volgende positie: het cultureel klimaat in Maastricht wordt bepaald door een hoogwaardige *productie van kunst en cultuur* en door een ruim *bereik van kunst en cultuur*.

Om een en ander te realiseren heeft Maastricht een onvervangbaar kapitaal opgebouwd in de vorm van het cultureel bestel in de stad. Dat bestel zal de komende jaren onder toenemende druk komen te staan van met name de ontwikkelingen op de markt van de vrijetijdsbesteding. Het juiste antwoord op die druk is een verhoogd ambitieniveau. Vanuit die vaststelling zullen allereerst de achterstanden binnen het cultureel bestel worden opgeheven. Parallel daaraan zullen de bestaande functies binnen het Maastrichtse bestel worden versterkt zodat het culturele klimaat in de stad aan kracht en weerbaarheid zal winnen. Als extra noodzakelijke impuls zullen twee nieuwe ijkpunten, te weten onorthodoxe allianties en radicale flexibiliteit, richtinggevend voor het beleid worden. Het primaat van kwaliteit en diversiteit blijft, conform de wet op het cultuurbeleid, daarbij ook voor Maastricht gehandhaafd Extra aandacht zal gericht worden op jong talent (vanwege het brede kunstvakonderwijs aanbod), de Euregionale dimensie (vanwege de ligging van Maastricht), de wederzijdse verankering professionals-amateurs.

De concrete uitwerking van deze cultuurvisie is te vinden in de hierna volgende cultuurprogramma's die op basis van deze visie zijn opgesteld:

1. Podiumkunsten
2. Beeldende Kunsten en Vormgeving
3. Cultureel Erfgoed en Musea
4. Amateuristische Kunstbeoefening en Kunstzinnige Vorming
5. Media
6. Culturele Evenementen en Cultuurtoerisme

VIII. Nota's en literatuur

- Cultuurperspectieven. Gemeente Maastricht, 1987.
- Cultuur Contouren, een vervolg op Cultuurperspectieven. Gemeente Maastricht, 1987.
- Gemeentelijk beleid op het gebied van Kunst en Cultuur. Dank u wel, gewoon applaus is voldoende. Gemeente Maastricht, 1990.
- Bestendiging, verankering en verzoening bij dreigend slecht weer. Hans Onno v.d. Berg, 1991.
- Strategische Visie. Gemeente Maastricht, 1993.
- De podiumkunsten na 2000. Naar een nieuw beleid. Berenschot, Utrecht 1995.
- Sociaal en Cultureel Rapport 1996: De grote stad. Sociaal en Cultureel Planbureau, 1996.
- Sociaal en Cultureel Rapport 1998: Vijfentwintig jaar sociale veranderingen. Sociaal en Cultureel Planbureau, 1998.
- Tendrapport Limburg. Een onderzoek naar de sociale en culturele trends in Limburg aan het begin van een nieuwe eeuw. Blz. 43 e.v. Provincie Limburg, april 1998.
- Cultuurprogramma 1999-2002. Gemeente Maastricht, 1998.
- Mensen maken Maastricht, stadsvisie 2010. Gemeente Maastricht, 1999.
- Ontwikkelingsprogramma 2000-2004. Gemeente Maastricht 1999.
- Het vloeiend universum van de staat. Een beschouwing over de leerstellingen van Staatssecretaris Rick van der Ploeg. Paul Kuypers, Kunsten '92, 1999.
- Voorjaarsnota 2000. Gemeente Maastricht.
- Begroting 2001/Meerjarenraming 2002-2004. Gemeente Maastricht.
- Dienstbegroting 2001 van de dienst OCWS
- Nota actualisering culturele infrastructuur. Gemeente Maastricht, januari 2001.
- De vrijetijdsindustrie in stad en land. Een studie naar de markt van belevenissen. H. Mommaas (m.m.v. W. Knulst en M. van den Heuvel). WRR-voorstudies en achtergronden V109. Sdu Uitgevers, Den Haag 2000.
- Cultuur aan de Waal. (Een aanzet tot een cultuurvisie voor Nijmegen.) Hans Mommaas. Mei 2000.

- De culturele industrie in het tijdperk van de netwerkeconomie. Hans Mommaas.
In: Boekmancahier 43, maart 2000.
- De toekomst van de verbeeldingsmachine. Paul Rutten. In: Boekmancahier 43, maart 2000.
- Het bereik van de kunsten. Een onderzoek naar veranderingen in de belangstelling voor beeldende kunsten en podiumkunsten sinds de jaren zeventig. J. de Haan en W.P. Knulst.
SCPB/Elsevier, 2000.
- Cultuur tussen competentie en competitie. Contouren van het cultuurbereik in 2030.
Andries van den Broek en Jos de Haan. Sociaal en Cultureel Planbureau, 2000.
- Kunst op termijn. Toekomstscenario's voor cultuurbeleid. H.M. Langeveld.
Sociaal en Cultureel Planbureau, 2000.

**CULTUURPROGRAMMA'S
2002-2004**

ONORTHODOX EN FLEXIBEL

Uitwerkingen van de Cultuurvisie 2002-2010

Gemeente Maastricht, december 2001

Voorwoord

De Gemeente Maastricht heeft in de loop van het najaar 2001 een cultuurvisie voor de periode 2002-2010 ontwikkeld. Deze visie vormt het uitgangspunt voor de verschillende cultuurprogramma's die nu in dit document op belangrijke onderdelen van het beleid worden gepresenteerd. In hoofdstuk 1 brengen we de algemene uitgangspunten in herinnering zoals die in de Cultuurvisie 2010 werden verwoord. In hoofdstuk 2 beschrijven we een algemene gedachtegang over de samenhang binnen het culturele bestel in Maastricht zoals die door ons wordt voorgestaan en zoals die ook door onder meer de Raad voor Cultuur is bepleit. In de daarop volgende hoofdstukken beschrijven we de programma's op de diverse deelgebieden. Het betreft zes programma's op het gebied van de podiumkunsten (1), de beeldende kunsten (2), cultureel erfgoed en musea (3), amateuristische kunstbeoefening en kunstzinnige vorming (4), media (5), evenementen (6).

De Cultuurvisie bestrijkt een periode van zo'n tien jaar omdat structurele tendensen een langere tijd effect zullen hebben. De cultuurprogramma's, zo is ons voorstel, lopen over een periode van 4 jaar. Daarmee corresponderen de programma's met het door het Rijk en de Provincie Limburg gehanteerde systeem van cultuurplannen. De volgende cultuurplanperiode begint op 1-1-2005. Tot die tijd zullen de programma's in een ontwikkelingsfase verkeren en onder meer een rol spelen bij de in het najaar 2002 op te stellen regionale cultuurprofielen 2005-2008.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat niet alle dossiers zich in dezelfde fase bevinden: voor bepaalde vraagstukken dienen zich relatief snel te realiseren oplossingen aan, voor andere problemen is een globale beleidsrichting aanwezig maar zal nog grondig onderzoek moeten worden gedaan naar de (financiële) 'ins and outs'.

Het ligt in de bedoeling dat de cultuurprogramma's (het voorgenomen beleid op hoofdlijnen) bij de jaarlijkse behandeling van de Voorjaarsnota bijgesteld, verfijnd en geactualiseerd worden, waarbij met name de bedrijfsplannen van de gemeentelijke culturele instellingen betrokken zullen worden. Daarnaast ligt het in de bedoeling om jaarlijks een gespreksronde met het kunst- en cultuurveld te organiseren, zoals wij in het geval van de paneldiscussies hebben gedaan. Op deze wijze laten wij ons voeden door waarnemingen uit de directe praktijk. De eerste bijstelling vindt plaats eind 2002 (vjn 2003). De bijstelling zal gebeuren op grond van reacties van in- en externe betrokkenen, op grond van het gevoel van de nieuwe Raad en het nieuwe College en op grond van de uitkomsten van de diverse (haalbaarheids-) onderzoeken.

1. De uitgangspunten

Het cultuurbeleid in Maastricht bedient zich de komende periode met name van de uitgangspunten zoals die in de Cultuurvisie 2002-2010 zijn verwoord. Dat wil zeggen:

- behoud en versterking van de samenhang binnen het volwaardig en hoogwaardig cultureel bestel in Maastricht, waarbij verbetering van het productieklimaat en vergroting van het cultuurbereik centraal staan;
- opheffen van achterstanden binnen dat bestel;
- een verhoogde ambitie als antwoord op veranderingen op de vrije tijdsmarkt;
- versterking van de positie en de werking van het bestel door maximale flexibiliteit en onorthodoxe allianties;
- blijvende aandacht voor het cultureel erfgoed.

Het primaat van kwaliteit en diversiteit blijft, conform de wet op het cultuurbeleid, daarbij gehandhaafd. Extra aandacht zal gericht worden op jong talent (vanwege de aanwezigheid van een breed aanbod kunstvakonderwijs), de Euregionale dimensie (vanwege de ligging), de wederzijdse verankering amateurs-professionals, waar mogelijk een integrale aanpak.

Tijdens de in het voorjaar 2001 gehouden paneldiscussies en het openbaar cultuurdebat zijn waarnemingen, kritieken en (tegen-)visies naar voren gebracht die een waardevolle aanvulling vormen op de concept-Cultuurvisie 2002-2010. Wij hebben een samenvatting van de belangwekkendste reacties als hoofdstuk V. in de Cultuurvisie opgenomen. Bij het bepalen van de in de onderhavige Programma's opgevoerde voornemens hebben wij ons mede laten leiden door de geluiden uit het veld.

2. Gedachten over het cultureel bestel in Maastricht

Het pakket van culturele instellingen en culturele activiteiten in Maastricht wordt hier beschreven in termen van een bestel. Dat wil zeggen dat de aanwezige instellingen en activiteiten in samenhang gezien moeten worden. Daarbij moet men beseffen dat een culturele infrastructuur niet louter het gevolg is van bewust mensenwerk maar voor een deel ook de resultante is van een relatief autonoom stadshistorisch proces. Gemeentelijk cultuurbeleid probeert greep te houden op dat historisch proces zonder de eigen dynamiek van het cultureel proces geweld aan te doen.

Een veel gehanteerde, uit de klassieke economie stammende, leidende gedachte daarbij is het onderscheid naar drie hoofdfuncties: *productie* (kunstenaarsbeleid), *beheer en distributie* (kunstwerkenbeleid) en *afname* (kunstconsumentenbeleid). Met deze trits wordt niet alleen het complete marktmechanisme binnen de kunsten gedefinieerd maar wordt tevens een mogelijke indeling van overheidstaken benoemd. Momenteel draagt de Rijksoverheid in hoge mate de verantwoordelijkheid voor kunstproductie; de distributie en de afname vallen over het algemeen onder de taken van de lagere overheden. De Raad voor Cultuur heeft in zijn Vooradvies Cultuurnota 2001-2004 een pleidooi voor een dergelijke functionele benadering gehouden. Citaat: "Om recht te doen aan de dynamiek in cultuur en samenleving zou cultuurbeleid in de

toekomst minder gericht moeten zijn op het faciliteren van instellingen of instituten en meer op de functies die zij vervullen binnen het culturele bestel. Het begrip 'functie' staat dan voor de culturele activiteiten die instellingen of andere initiatiefnemers ontplooiën." Wij volgen deze gedachtegang. Het cultureel klimaat ofwel het cultureel vermogen van Maastricht wordt, deze denkwijze volgend, bepaald door de mate waarin productie, distributie en afname succesvol gerealiseerd worden.

Productie *(kunstenaarsbeleid)*

De productiefunctie wordt gerealiseerd door kunstenaars. Daartoe zijn onder andere nodig: kunstopleidingen, kunstenaarshuisvesting en productiebudgetten. Met name de Rijksoverheid heeft zich toegelegd op het garanderen van kunstopleidingen en productiebudgetten (zoals het Fonds voor de Podiumkunst). Lagere overheden richten zich veelal op huisvesting van kunstenaars, bijvoorbeeld door het ter beschikking stellen van repetitieruimten en ateliers. Dit laat onverlet dat lagere overheden zeer wel in staat zijn om een eigen productiebeleid te voeren, zeker als dat in samenhang met distributiebeleid plaats vindt. Productie kan naar aard grofweg ingedeeld worden in: traditioneel, modern, experiment en onderzoek, opleiding.

De productiefunctie bezit noodzakelijkerwijs een hoge graad van speculatie: pas (veel) later kan enigszins vastgesteld worden of de investering in een bepaalde kunst(-enaar) zin heeft gehad. Daarnaast beschikt de lokale overheid ook op het vlak van de werkgelegenheid over een aantal beleidsinstrumenten, o.a. in het kader van de WIK. Een coherente eigen visie op de productie in de kunstensector is dus ook vanuit sociaal-economische overwegingen een noodzaak. Overigens moet worden benadrukt dat de productiefunctie vooral relevant is voor de kunstensector. Op het gebied van bijvoorbeeld cultureel erfgoed is deze functie minder relevant.

Beheer en distributie *(kunstwerkenbeleid)*

De distributiefunctie wordt gerealiseerd door theaters, musea, galeries, concertzalen e.d. Onder deze functie vallen ook de functies conservatie en beheer van het cultureel erfgoed en van kunstwerken. In grote lijnen corresponderend met de productiefunctie organiseert de distributiefunctie zichzelf langs de volgende schalen (van grootschalig naar kleinschalig): traditioneel, modern, experiment en onderzoek, opleiding. Het feit dat de ene schaal potentieel (veel) meer bezoekers trekt dan de andere schaal zegt niets over de inherente kwaliteit. Zo is het traditionele aanbod niet per se waardevoller of meer legitiem dan bijvoorbeeld het aanbod dat vanuit onderzoek tot stand komt. Een gezonde stedelijke culturele infrastructuur biedt plaats aan elke schaal en biedt tevens mogelijkheden tot afstemming tussen de diverse schalen. Een stad als Maastricht heeft baat bij grote en kleine distribuerende kunstinstellingen die zich qua functie flexibel tot elkaar verhouden. De distributiefunctie is momenteel onderhevig aan wezenlijke veranderingen: de klassieke distributievormen en -kanalen worden verlaten en nieuwe praktijken, mede onder impuls van en zich steeds verder emanciperend publiek, ontwikkelen zich.

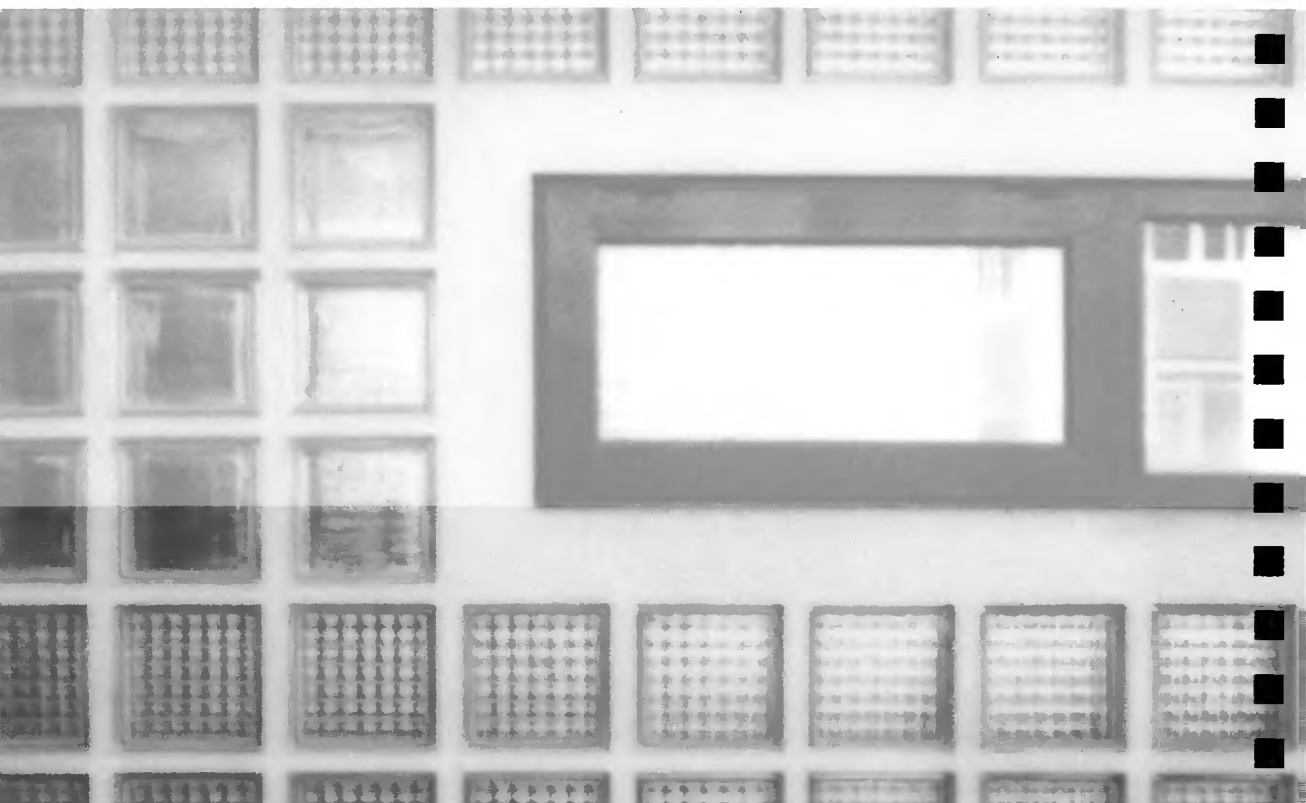
Afname *(kunstconsumentenbeleid)*

De afnamefunctie wordt gerealiseerd door het publiek, daartoe uitgelokt door makers en distributeurs. Binnen een bestel wordt getracht om zo compleet mogelijk te voldoen aan de vraag van het publiek; tegelijkertijd probeert men het publiek te interesseren voor iets nieuws en onbekends. Binnen de afnamefunctie valt een onderscheid te maken naar: bestaand publiek, nieuw publiek, breed publiek, select publiek, jeugd en jongeren en andere specifieke doelgroepen. Op dit vlak ontplooit de gemeente Maastricht nu reeds een aantal zeer gerichte activiteiten, gericht op de vergroting van het cultuurbereik (zie ook het Actieplan Cultuurbereik) in het algemeen

en op stimulering van cultuureducatie in het onderwijs in het bijzonder. Een succesvol afnamebeleid moet ook altijd goed het brede sociologisch onderscheid in acht nemen: niet alleen verschillen in interesses spelen hier een rol maar ook verschillen in cultureel gedrag.

Deze koppeling van interesse en gedrag is van belang omdat daaruit volgt dat een bestaande instelling zich niet zomaar kan richten op een nieuw publiek zonder daarbij tevens het *gedrag* van dat nieuwe publiek te kunnen herbergen. Een voorbeeld van waar dit systematisch en in toenemende mate fout dreigt te gaan is de werking binnen de conventionele, op 19de-eeuwse modellen geïnspireerde, schouwburgarchitectuur: nieuw publiek als jongeren en allochtonen kunnen zich in die gebouwen niet of te beperkt naar eigen aard en behoefte gedragen en zullen derhalve nooit die burgerlijke schouwburg noch het aanbod dat er geboden wordt opvatten als iets van zichzelf. een 'thuisgevoel' is hier, ondanks veel goede wil slechts moeizaam te realiseren (In principe geldt dit trouwens ook voor een deel van de nieuwe makers en hun nieuwe producten!)

In de toekomst moet het beleid zich richten op het realiseren van een culturele infrastructuur waarbinnen de diverse publieksgroepen zich daadwerkelijk een eigen plek kunnen verwerven. Dit accent in het beleid zal belangrijker worden naarmate de sociologische structuur van de stad aan steeds snellere veranderingen onderhevig is. Dat betekent onder andere dat nieuwe ideeën moeten worden ontwikkeld over een nieuwe fysieke inrichting van bestaande en geplande kunstgebouwen. De afnamefunctie ('de vraag') staat terecht in het volle licht van het overheidsbeleid en zal in het komende decennium een essentieel onderdeel blijven van het totale kunst- en cultuurbeleid.

3. De programma's

Programma 1: Podiumkunsten

1.1. De infrastructuur

Theater: de *productiefunctie* is in Maastricht redelijk goed geregeld met theatergroep Het Vervolg, theaterwerkplaats Het Huis van Bourgondië, de Maastrichtse Toneelacademie en een aantal kleine theaterinitiatieven. Binnen de productiefunctie vindt overigens relatief weinig doorstroom plaats. De *distributiefunctie* vertoont een opmerkelijk manco: naast theater aan het Vrijthof (grootschalig) en het Derlontheater (in principe alleen in gebruik door Het Vervolg) mist Maastricht een vlakke vloer theater voor het tonen en ontwikkelen van modern aanbod uit het middensegment. Dit knelt des te meer aangezien de huisvesting van het Huis van Bourgondië inadequaat is. De *afnamefunctie* is ook minder goed ontwikkeld: er is grootschalig aanbod voor een breed publiek (Vrijthof); het Huis van Bourgondië en Het Vervolg bieden de geïnteresseerde liefhebbers meer kleinschalig/modern aanbod. Maar het Maastrichtse publiek kan in slechts beperkte mate kennis nemen van het belangwekkend aanbod van moderne producties uit het landelijke vlakke vloer circuit. Een vlakke vloer theater kan een belangrijk publiekssegment in Maastricht aantrekken.

Muziek: ook hier is de *productiefunctie* redelijk goed geregeld met het Conservatorium, de werkplaats Intro/In Situ, het LSO en Opera Zuid.

De doorstroom is ook bij muziekproductie niet bijzonder sterk. Omtrent popmuziek wordt in het programma amateuristische kunst het beleid ter zake beschreven.

De *distributiefunctie* is zwakker geregeld. Hoewel Maastricht een buitengemiddelde hoeveelheid instellingen en initiatieven op muziekgebied heeft, kent de stad toch geen duidelijk muziekpodium. Dat geldt voor zowel opera, klassiek, modern, pop. De muziek in Maastricht heeft geen zelfstandige thuisbasis. Uiteraard vindt het Limburgs Symfonie Orkest een thuis in theater aan het Vrijthof, maar dat is een gedeeld thuis met de nodige beperkingen van dien. De Stadshal van het Centre Céramique fungeert overigens incidenteel als muziekpodium (en ook als podium voor andere podiumkunsten). De huisvesting van het LSO is van dien aard dat in de toekomst naar alternatieven uitgekeken zou moeten worden. Inmiddels wordt gewerkt aan de huisvesting van Opera Zuid in de Lambertuskerk, een proces dat nog gaande is. Tevens denken we op termijn de muziekwerkplaats Intro/In Situ onder te brengen in het Kunsten-forum. De *afnamefunctie* is goed geregeld met aanbod voor een breed scala geïnteresseerden van grootschalig, klassiek, populair, experimenteel en kleinschalig aanbod.

Dans: de *productiefunctie* wordt gedeeltelijk ingevuld door de danswerkplaats van het Lösstheater. De *distributiefunctie* wordt ingevuld door de Nederlandse Dansdagen, een jaarlijks (landelijk georiënteerd) festival van hoge kwaliteit en gedeeltelijk door het Lösstheater. Voorts biedt theater aan het Vrijthof in zijn reguliere programmering de nodige aandacht aan dans. De *afnamefunctie* krijgt op bescheiden wijze vorm doordat het aanbod in Maastricht beperkt is.

Filmkunst: filmhuis Lumière vervult in Maastricht de distributiefunctie op het gebied van de niet commerciële filmkunst. Voorts kent Maastricht nog een tweetal commerciële cinema's.

1.2. Het beleid tot heden

De afgelopen jaren heeft Maastricht veel geïnvesteerd in de fysieke culturele infrastructuur. Tevens werd aandacht besteed aan een adequate werking van die infrastructuur. Deze inspanningen resulteerden in een hoogwaardig en volwaardig kunst- en cultuurbestel. Specifieke aandacht werd gericht op onder andere jongeren, amateuristische kunstbeoefening, het kunstvakonderwijs, internationalisering en cultuurtoerisme. Op podiumkunstgebied volgde Maastricht in grote lijnen het beleid zoals dat door OCenW in de vorm van de cultuurplan-systematiek werd gevoerd zonder zelf daadwerkelijk het systeem te hanteren. Op het gebied van de dans heeft Maastricht altijd een ingehouden beleid gevoerd. Op grond van spreidings-overwegingen werd het toenmalige dansinitiatief Euregio Dans in Heerlen gehuisvest. Maastricht heeft zich tot nu toe gericht op het in stand houden van een filmhuis van nationale statuur. Voor de podiumkunsten in het algemeen was het beleid er voor een belangrijk deel op gericht adequate huisvesting van de diverse initiatieven en instellingen te realiseren. Dit proces zal de komende tijd nog voortgaan.

1.3. Inhoudelijke ontwikkelingen

- In de Maastrichtse *Cultuurvisie 2002-2010* worden de belangrijkste nieuwe tendensen en ontwikkelingen beschreven ten aanzien van kunst en cultuur. Deze tendensen en ontwikkelingen hebben een directe invloed op de podiumkunsten. De kern van de nieuwe ontwikkelingen is: kunst en cultuur komen in toenemende mate in een verscherpte concurrentiepositie te staan ten opzichte van de snel opkomende vrije tijds industrie. Dat heeft tot gevolg dat kunst- en cultuurbeleid nieuwe vormen en technieken moet ontwikkelen om een veranderende markt positie met succes te kunnen verdedigen. Een van de instellingen die zich hiervan rekenschap geeft is bijvoorbeeld Theater aan het Vrijthof. In hoeverre Theater aan het Vrijthof zich daarbij naast het realiseren van een belangwekkend aanbod toegevoegde taken op moet/kan leggen (zie bedrijfsplan Theater 2002-2006) is een onderwerp van inspirerende discussie.
- Uiteraard was het advies van de Raad voor Cultuur en de daarop gebaseerde Cultuurnota van de Staatssecretaris voor Cultuur ook voor Maastricht van belang. Niet in de laatste plaats omdat drie Maastrichtse initiatieven negatief beoordeeld werden en geen opname in de cultuurnota vonden. Het betref Lösstheater, Jekerstudio en het KOM. De huisvesting van het Huis van Bourgondië vraagt de komende tijd serieuze aandacht.
- Recentelijk hebben een aantal initiatieven (toneelgroep De Federatie, jeugdtheatergroep Het Laagland) de stad verlaten of hebben op de valreep besloten zich hier niet te vestigen. Ondertussen dienen zich weer nieuwe initiatieven aan die ondersteuning vragen.
- Het Limburgs Symfonie Orkest kan rekenen op een verhoging van het Rijkssubsidie. Daarbij is afgesproken dat de lagere overheden een (extra) bijdrage zullen leveren. Maastricht heeft het voornemen om een (extra) bijdrage in de huisvesting te leveren.
- Het functioneren van danswerkplaats Lösstheater is in de afgelopen periode zwaar onder druk komen te staan. Maastricht (en de Provincie Limburg) stelden hun bijdrage aan dit initiatief afhankelijk van een positieve beoordeling door de Raad voor Cultuur. De Raad voor Cultuur gaf een negatief advies, waardoor het Lösstheater niet in het cultuurplan werd opgenomen en de gemeente Maastricht de bijdrage zal stopzetten. Inmiddels is van de kant van de Provincie Limburg aan Lösstheater toch weer een (incidenteel) perspectief geboden.

Maastricht zal in de loop van 2002 haar positie in deze zaak bepalen, waarbij zowel het negatieve oordeel van de Raad voor Cultuur als wel de ontoereikende huisvesting uitgangspunt zullen zijn.

- Filmhuis Lumière heeft een plan tot uitbreiding voorgelegd. Men wil aan de groeiende vraag kunnen blijven voldoen. Inmiddels is het groene licht voor deze uitbreiding gegeven.

1.4. Gewenst beleid

Bovengeschetste inhoudelijke ontwikkelingen vergen een verscherping van het beleid. In de *Cultuurvisie 2002-2010* werden met name twee nieuwe ijkpunten benoemd: radicale flexibiliteit en onorthodoxe allianties. Daarbij verliezen de algemene uitgangspunten (verbetering van het productieklimaat en verhoging van het cultuurbereik) niets van hun geldigheid.

Om een betere aansluiting te vinden bij de beleidssystematiek van het Rijk en de Provincie zal ook de gemeente Maastricht deze systematiek gaan hanteren per 1 januari 2005. Dit betekent het installeren van onafhankelijke adviescommissies (per subsidieronde 2002) en het herijken van het subsidiestelsel door middel van een nieuwe subsidieverordening. Dit geldt niet alleen voor de podiumkunsten, maar in principe ook voor alle andere disciplines.

De flexibiliteit binnen de Maastrichtse podiumkunsten kan sterker ontwikkeld worden. Een van de motieven tot de in ontwikkeling zijnde interne verzelfstandiging van de gemeentelijke culturele instellingen, waaronder het Theater aan het Vrijthof, vindt hier zijn oorsprong. Dit proces, onder de noemer 'Zelfstandig in betrokkenheid', is nog in volle gang. Theater aan het Vrijthof zal in overleg een bijdrage leveren aan het programma podiumkunsten in de vorm van een (meer-)jaarlijks bedrijfsplan. Daarbij zal de ambitie van Theater aan het Vrijthof zich meten aan de uitgangspunten in de *Cultuurvisie*.

Naast de aanwezigheid van structurele instellingen en organisaties zou er meer ruimte moeten zijn voor nieuwe impulsen van jong talent en nieuwe initiatieven. Deze flexibiliteit is niet alleen gewenst om artistieke ontwikkeling te garanderen maar is ook van belang in relatie tot de in Maastricht aanwezige kunstvakopleidingen. Te denken valt op dit punt aan het beschikbaar stellen van een substantieel productiebudget waarmee jonge professionele initiatieven op vlieghoogte gebracht kunnen worden en aan de realisatie van een vlakke-vloerpodium.

Wat betreft mogelijke onorthodoxe allianties is het gewenst om te streven naar nieuwe samenwerkingsverbanden. We willen de mogelijkheden onderzoeken om het destijds concept van het Kruishercomplex toe te passen op een Kunstenforum voor kleinschalige podiumkunst-activiteiten. Daarbij zullen verschillende bestaande en nieuwe partners bijeen worden gebracht. Het is de bedoeling om binnen dit project een vlakke vloer zaal te realiseren. Het is tevens de bedoeling dat op die wijze de huisvestingsproblemen van een aantal instellingen wordt opgelost, zoals van theaterwerkplaats Huis van Bourgondië en van muziekwerkplaats Intro/In Situ (zie nota 'Actualisering Culturele Infrastructuur' van 4 januari 2001). De beoogde locatie is Belvédère/Bassin.

Gezien de samenstelling van de Maastrichtse bevolking, de in Maastricht aanwezige opleidingen en Europese instituten en de aantrekkelijkheid van Maastricht als cultuurstad, willen we inzetten op enerzijds grootschalig/conventioneel aanbod voor een breed publiek en anderzijds op kleinschalig modern/experimenteel aanbod. In dat kader overwegen we het LSO te blijven

ondersteunen in de huisvestingslasten en zullen we de gevraagde uitbreiding van Filmhuis Lumière te ondersteunen, waarbij mogelijke koppelingen met andere initiatieven op filmgebied onderzocht zullen worden.

Speciale aandacht zullen we richten op het kunstvakonderwijs (zie ook het programma beeldende kunst) en de wenselijkheid van broedplaatsen in de stad.

Om een meer adequate fysieke positionering van cultuur in de stad te bewerkstelligen (denk aan Belvédère en het Bassin) zullen wij een sterkere band met de 'fysieke pijler' binnen de gemeente ontwikkelen.

Wij zullen nog nader voorstellen het Limburgs Symphonie Orkest ook in 2003 en 2004 een bijdrage in de huisvesting te leveren.

Omtrent de huisvesting van Opera Zuid is een separaat onderzoeks- en besluitvormingstraject ingezet, zodat op dit punt separate besluitvorming plaats zal vinden.

Op het gebied van dans zal Maastricht vooralsnog geen specifiek beleid voeren, anders dan het mogelijk maken van de distributiefunctie (programmering Vrijthof). In de loop van 2002 zullen wij een finaal standpunt bepalen ten opzichte van het Lösstheater.

1.5. Voorstellen

- Onderzoek Kunstenforum
- Instelling productiebudget
- Overgaan tot instelling en toepassing cultuurplan-systematiek
- Opera Zuid herhuisvesting (separate besluitvorming)
- Uitbreiding filmhuis Lumière (separate besluitvorming)
- Bijdrage huisvesting Limburgs Symfonie Orkest
- Dansbeleid vooralsnog richten op distributiefunctie
- Ondersteuning Kunstvakonderwijs

Programma 2: Beeldende Kunsten en Vormgeving

2.1. Infrastructuur

Volgens de systematiek van deze nota, zal de infrastructuur worden beschreven aan de hand van de volgende functies: de productiefunctie, de distributie- en de afnamefunctie. Tot de productiefunctie worden ook opleiding en onderzoek gerekend, alsmede de subsidies bevordering van cultureel ondernemerschap, projectsubsidies en Kunst In de Openbare Ruimte.

Productiefunctie

De productiefunctie - in de meest strikte zin - wordt vervuld door de circa 250 aanwezige beeldende kunstenaars. Het getal berust op schattingen op basis van onderzoeken van onder meer de Stichting Ateliers Maastricht (SAM) en registraties bij diverse instellingen. SAM treedt in Maastricht op als (door-)verhuurder van werkruimten en beheert op dit moment circa 100 ateliers.

De Stichting Grafische Ateliers fungeert als facilitaire instelling, door het beschikbaar stellen van apparatuur en werkruimte voor grafische kunstenaars en studenten van de ABK.

Op het gebied van opleiding en onderzoek herbergt Maastricht drie instituten: de Academie voor Beeldende Kunsten met opleidingen op het gebied van autonome en toegepaste beeldende kunsten alsmede een docentenopleiding, de Jan van Eyckacademie en de Academie voor Bouwkunst. Deze instituten hebben internationaal een goede reputatie. De faculteit der cultuurwetenschappen van de Rijksuniversiteit Maastricht dient voor de volledigheid ook in deze paragraaf vermeld te worden.

De gemeente Maastricht heeft de mogelijkheid om de productiefunctie te stimuleren door het verstrekken van subsidies op de titels: 'bevordering van cultureel ondernemerschap en presentaties' en 'projecten'. De gemeente ontvangt daartoe jaarlijks een financiële bijdrage van de rijksoverheid. Voorts wordt de productiefunctie gestimuleerd door het verstrekken van opdrachten in het kader van Kunst in de Openbare Ruimte. De gemeente ontwikkelt daartoe op dit moment een meerjarenplan.

De Dienst SEZ van de gemeente Maastricht organiseert jaarlijks ondernemerscursussen voor jonge startende kunstenaars.

Distributie- en afnamefunctie

De distributie van beeldende kunsten - in de zin van verkoop - wordt met name door de galeries en kunsthandelaren verzorgd. In Maastricht zijn er dat circa 25. Een aantal van de Maastrichtse galeries komt in aanmerking voor de door de Mondriaanstichting toegekende rentesubsidieregeling beeldende kunst, die in feite gezien mag worden als een kwaliteitslabel. The European Fine Art Fair kan worden gerekend tot een van de meest toonaangevende kunstbeurzen ter wereld.

Naast de kunstuitleen, die is ondergebracht bij het Bonnefantenmuseum, is er nog een aantal particuliere uitlenen, al dan niet gerund door individuele beeldende kunstenaars.

In Maastricht zijn er vier instellingen, die zich specifiek richten op voor het publiek bedoelde exposities en manifestaties: Marres Centrum voor Beeldende Kunsten, Kunstenaarsinitiatief Hedah, het Vormgeversinitiatief Zuid (VIZ) en museum Het Spaans Gouvernement.

De Stadshal binnen het Centre Céramique functioneert regelmatig als expositieruimte.

Marres richt zich vooral op het onderzoeken en tonen van actuele eigentijdse ontwikkelingen.

Deze ontwikkelingen hebben binnen de doelstelling het primaat, waardoor het profiel van de gebruiker/bezoeker dan ook veel meer in de buurt komt van deskundigen en (zeer) geïnteresseerde kunstliefhebber. Hedah richt zich ook op eigentijdse kunst, maar dan vooral op het onder de aandacht brengen daarvan bij een breder publiek. VIZ is een nog jong initiatief van een netwerk van in Maastricht gevestigde vormgevers, die door middel van toegankelijke en op een breder publiek gerichte exposities, de producten van eigentijdse vormgeving onder de aandacht willen brengen.

Maastricht heeft twee musea op het gebied van beeldende kunsten (en vormgeving) Het provinciale Bonnefantenmuseum dat zowel eigentijdse alsook historische beeldende kunst exposeert en het Spaans Gouvernement dat, naast het tonen van de eigen kleine permanente collectie, exposities organiseert op het gebied van aan Maastricht gerelateerde historische kunstnijverheid (zie ook programma 3: Cultureel Erfgoed).

2.2. Beleid tot heden

De beleidspraktijk van de gemeente op het gebied van de beeldende kunsten en vormgeving heeft tot nu toe vooral het karakter gehad van het reageren op actuele ontwikkelingen en het invullen van witte vlekken binnen dit deel van het bestel.

We benoemen de volgende:

- Na de invoering van de landelijke Wet Inkomensvoorziening Kunstenaars heeft de gemeentelijke Dienst SEZ activiteiten gestart ter versterking van de ondernemerspositie van (jonge) beeldende kunstenaars.
- Er is nauwelijks of geen samenwerkingsrelatie met instellingen als het Bonnefantenmuseum, de Jan van Eyckacademie en de Academie voor Beeldende Kunsten, omdat deze onder de provinciale dan wel de rijksoverheid vallen.
- De relaties met de Stichting Grafische Ateliers, Marres, Hedah en SAM hebben vooral betrekking op financiële ondersteuning en/of de zorg voor huisvesting.
- Daarentegen speelt de gemeente - vooral sinds 2000 - een actievere rol als het gaat om het verdelen van subsidies die voortvloeiën uit de rijks geldstroom lagere overheden beeldende kunsten en vormgeving én het inrichten van beeldende kunst in de openbare ruimte.

Het bovenstaande staat in contrast met de opvatting, zoals geuit tijdens het panelgesprek met de professionele instellingen voor beeldende kunsten en vormgeving (op 29 maart 2001 in het kader van de Cultuurvisie 2002-2010). De vertegenwoordigers van de instellingen gaven te kennen dat binnen de gemeente Maastricht teveel beleid is en teveel regels. De conclusies van dit panelgesprek komen verder aan de orde onder paragraaf 4 van dit hoofdstuk.

2.3. Inhoudelijke ontwikkelingen

Productiefunctie

Het feit dat een groot aantal van de aanwezige (met name jonge) beeldende kunstenaars aangewezen waren op de bijstandswet, heeft een aantal jaren geleden - mede door toedoen van de Wet Inkomens Kunstenaars - geleid tot het project Bedrijven voor Kunstenaars (BRUK). Kunstenaars werden vanaf toen vooral gezien als (aankomende) artistieke ondernemers, die binnen enkele jaren een zelfstandige beroepspraktijk moesten kunnen opbouwen. Door de Dienst SEZ werden daartoe ondernemerscursussen georganiseerd. Het resultaat blijkt tegen te vallen.

Dat heeft minder te maken met de inhoud van de cursussen maar meer met de grootte van de huidige markt waarop een relatief groot aantal kunstenaars opereert. De gemeentelijke overheid is als opdrachtgever één van de actoren op die markt. De gemeente heeft geen aankoopbeleid; verstrekt echter wel opdrachten in het kader van kunst in de openbare ruimte en verstrekt subsidies aan kunstenaars t.b.v. projecten en de bevordering van het cultureel ondernemerschap.

SAM beheert circa 100 ateliers die met name gevestigd zijn in atelierverzamelgebouwen. Enige jaren geleden heeft de gemeente haar eigen en gehuurde ateliers aan SAM ter beheer overgedragen. SAM heeft op dit moment een wachtlijst van circa 80 personen. Een aantal van de atelierverzamelgebouwen heeft een tijdelijke bestemming. Dat wil zeggen dat op termijn, zonder passende maatregelen, de atelierbehoefte relatief groot zal blijven. Binnen de subsidieverhoudingen is het SAM sinds kort toegestaan om middelen te reserveren. Naast een egalisereserve kan SAM een uitbreidingsreserve op gaan bouwen.

Met medewerking van de gemeente heeft de Stichting Grafische Ateliers een aantal jaren geleden een nieuwe huisvesting betrokken in een leegstaand deel van een school voor basisonderwijs in de wijk Daalhof. Deze excentrische ligging heeft geen negatieve invloed gehad op het functioneren van de instelling. Deze maakt haar bestaansrecht als facilitaire instelling waar en fungeert daarin als Euregionale voorziening. De gemeente subsidieert de stichting in de huur van het gebouw.

De Academie voor Beeldende Kunsten (ABK) is onderdeel van de Hogeschool Zuyd. Van belang in deze is het rijksbeleid op het gebied van het HBO-kunstonderwijs en het beleid van het college van bestuur van de Hogeschool Zuyd. Op het gebied van bezuinigingen zijn er in de nabije toekomst voor de ABK geen levensbedreigende verplichtingen te verwachten. Ook voor de ABK geldt dat binnen enige jaren helder moet zijn tot welke kwalificaties wordt opgeleid (de zogeheten opleidingsprofielen) én in het onderwijsleerplan een bachelors-masters structuur moet zijn ingevoerd. In opdracht van de minister van OC&W moet ook de ABK haar positie en functie definiëren als kennisleverancier en samenwerkingspartner voor collega-instituten en andere instellingen buiten het onderwijsveld. Van belang zijn de onderhandelingen die gaande zijn tussen de colleges van bestuur van Fontys Hogescholen Brabant en van Hogeschool Zuyd. In die onderhandelingen worden de mogelijkheden verkend van een relatief autonome hogeschool voor de kunsten in Zuid Nederland, waarvan alle in Maastricht gevestigde kunstfaculteiten deel uit zouden moeten maken. De ABK heeft nog steeds een relatief groot aantal niet-Nederlandse studenten.

De positie van de Jan van Eyckacademie is sinds enige jaren niet meer bedreigd. Het instituut heeft nog steeds een degelijk internationaal netwerk en een relatief groot aantal niet Nederlandse deelnemers. Het vernieuwde beleid van de academie heeft als belangrijkste accenten: onderzoek en een - in tegenstelling tot het verleden - meer externe gerichtheid en samenwerking met Euregionale instellingen. De relatie tussen de gemeente Maastricht en de academie heeft zich in de afgelopen jaren beperkt tot gemeentelijke subsidies voor publieksgerichte activiteiten (lezingen etc.).

De geldstroom lagere overheden voor beeldende kunsten en vormgeving wordt in tegenstelling tot het verleden - per 01.01.2001 rechtstreeks door het rijk aan een aantal grotere gemeenten uitgekeerd. Het rijk heeft aan deze uitkering de eis verbonden, dat de gelden worden besteed binnen de volgende doelstellingen van het rijks actieplan cultuurbereik: bevordering van activiteiten met een uitzonderlijk kwalitatief karakter; bevordering cultureel ondernemerschap en het stimuleren van culturele planologie. In 2001 is dit rijksbeleid door de gemeente Maastricht

in de volgende subsidietitels vertaald: bevordering cultureel ondernemerschap en presentatie-subsidies; subsidies voor projecten van kunstenaars(groepen) en instellingen én kunst in de openbare ruimte (zie verder KIOR). Voor alle subsidieverzoeken en opdrachten die onder deze titels vallen geldt, dat de artistieke kwaliteit wordt getoetst door de gemeentelijke adviescommissie beeldende kunsten en vormgeving en dat deze commissie daarnaast (indien van toepassing) toetst in hoeverre er sprake is van voldoende publieksbereik. Op basis van evaluatie van deze subsidie-praktijk zal in de tweede helft van 2001 een subsidieverordening beeldende kunsten en vormgeving en een verordening adviescommissie beeldende kunsten en vormgeving ter goedkeuring aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

Ook t.a.v. de Kunst in de Openbare Ruimte (KIOR) geldt, dat er afgelopen jaren geen systematisch beleid is gevoerd. Dat er met name in de Maastrichtse binnenstad in de loop der tijd toch een groot aantal kunstwerken is geplaatst heeft te maken met: de religieuze beleving van de stadsbevolking (een zeer groot aantal kunstwerken heeft een religieus karakter); het particuliere initiatief én een - overigens niet consequente - toepassing van de zogeheten 1%-regeling. In 2000-2001 is in opdracht van B&W een protocol KIOR opgesteld en heeft het gemeentebestuur besloten om vanaf 2002 jaarlijks circa € 180.000,- te besteden aan KIOR. In de loop van 2001 wordt daartoe een meerjarenplan KIOR aan de gemeenteraad voorgelegd.

Distributie- en afnamefunctie

Tot op heden zijn er nauwelijks of geen (samenwerkings-)relaties geweest tussen de gemeente en de in de stad gevestigde galeries en kunsthandelaren. Deze ondernemingen opereren op een vrije markt.

De European Fine Art Fair is in de loop der jaren - met zeer weinig gemeentelijke ondersteuning - uitgegroeid tot een van de meest toonaangevende evenementen ter wereld in zijn soort. De spin off van dit evenement voor andere sectoren van de stedelijke en regionale economie en de werkgelegenheid bedraagt vele miljoenen en FTE's per jaar.

Marres Centrum voor Beeldende Kunsten is op initiatief van de gemeente een aantal jaren geleden opgericht. De activiteiten die Marres organiseert passen binnen de in paragraaf 2.1. van dit programma omschreven doelstelling. Over de manier waarop Marres zijn doelstelling invult zijn de meningen verdeeld. Als kritiepunten van o.m. de adviescommissie beeldende kunsten gelden, dat het centrum zich nog onvoldoende (inter)nationaal heeft geprofileerd en (daarmee verband houdend) onvoldoende onderscheidend opereert t.o.v. het kunstenaarsinitiatief HEDAH. Daartegenover wordt gesteld, dat een centrum als Marres voldoende tijd moet krijgen om het profiel uit te kristalliseren. De financiële situatie van Marres is problematisch, omdat een groot gedeelte van het gemeentelijk subsidie (ca 1/3) opgaat aan huur én de stichting er onvoldoende in slaagt om aanvullende middelen van derden te genereren. In vergelijking met soortgelijke centra in het land, is de gemeentelijke bijdrage overigens niet hoog. Extra problematisch is de (mogelijke) huisvestingsproblematiek. Op vrij korte termijn (2002) moet duidelijk zijn of Marres in de huidige accommodatie kan blijven, dan wel in een andere huisvesting haar activiteiten kan voortzetten. Wij zullen daartoe de nodige stappen ondernemen.

Het functioneren van kunstenaarsinitiatief Hedah wordt door de gemeentelijke adviescommissie beeldende kunsten en vormgeving op de grote lijn positief beoordeeld, waarbij de commissie zich afvraagt of Hedah niet een te divers programma realiseert. Naast een relatief groot aantal exposities in twee verschillende accommodaties is het Hedah ook gestart met

'artist in residence' activiteiten. Helder is dat Hedah wordt gedragen door een groot aantal kunstenaars die zich veelal op vrijwillige basis inzetten.

Het Vormgeversinitiatief Zuid (VIZ) is een samenwerkingsverband van een groep kunstenaars, die het werkzaam zijn in en buiten Maastricht als gemeenschappelijk kenmerk hebben. Het doel van VIZ is om - naast de veelal grote aandacht die binnen de sector beeldende kunsten bestaat voor de autonome richtingen - ook de toegepaste kunsten meer accent geven. Daarmee sluit VIZ aan op een vrij nieuwe trend binnen bijvoorbeeld de museale wereld. VIZ werd in 2000 opgericht en organiseerde in dat jaar zijn eerste expositie in het Bonnefantenmuseum. Voor 2001 is een nieuwe activiteit aangekondigd. Het is op dit moment te vroeg om al een oordeel te vellen over VIZ. Het initiatief vormt een interessante ontwikkeling in de stad.

Museum Het Spaans Gouvernement verdient in dit hoofdstuk vermelding, omdat het museum, naast het permanent tonen van de vaste collectie, regelmatig exposities organiseert die historische kunstnijverheid (of te wel historische toegepaste beeldende kunst) tot onderwerp hebben. Tot op heden ontving het museum daarvoor aanvullende projectsubsidies ten laste van de deelbegroting beeldende kunsten. Omwille van een heldere beleidssystematiek verdient het de voorkeur om het museum onder te brengen onder Cultureel Erfgoed (hoofdstuk 5). Sinds de museumuitruil-operatie valt het Bonnefantenmuseum rechtsreeks onder de provincie Limburg en heeft de gemeente Maastricht geen bestuurlijke bemoeienis meer met de instelling. Het Bonnefantenmuseum heeft in 1998 haar ondernemingsplan 1999-2002 gepresenteerd. Van de daarin gestelde doelen en prioriteiten zijn - binnen dit hoofdstuk - de volgende van belang: jonge kunst vanuit een Europees perspectief met name gericht op Nederland, België en Duitsland. Binnen dit doel moeten jaarlijks worden gerealiseerd: 2 grotere exposities van individuele beeldende kunstenaars afgewisseld met grote groepstoonstellingen; 5 kleinere presentaties van jonge kunstenaars, zomereposities in het kader van de Maastricht Award voor jonge kunstenaars en het realiseren van 2 collectiewisselingen. Daarnaast groepsexposities onder de titel 'When attitudes become form', met als doel het nader definiëren van nieuwe ontwikkelingen binnen de beeldende kunst en die voorzien van een historische context; een 'festival' met aandacht voor andere disciplines en 'raakvlakken' waarbinnen de creativiteit binnen de andere media dan beeldende kunsten aan de orde komt. Het museum richt zich daarbij op 'van nature'geïnteresseerden van jong tot oud met als nieuw accent de jeugd en de jonge gezinnen. Ook hier moet worden vastgesteld dat er overeenkomsten zijn met de doelstellingen van Marres.

2.4. Gewenst beleid

De standpunten van de instellingen

In de paneldiscussie op 29 maart 2001 over beeldende kunsten in het kader van de discussies over deze cultuurvisie, trokken de vertegenwoordigers van de professionele kunstinstellingen de conclusie, dat de beeldende kunsten-infrastructuur in Maastricht nagenoeg compleet is. Daarnaast werden door verschillende deelnemers de volgende standpunten ingenomen:

- de beeldende kunst moet meer voelbaar zijn in de stad;
- er is een behoefte aan meer en betere samenwerking tussen de aanwezige (professionele) instituten; de term 'ontschotting' werd gebruikt;
- een aantal instellingen is 'erg jong' en moeten hun weg zoeken in een veld dat zich kenmerkt door zeer snelle en diverse ontwikkelingen;

- de gemeente heeft op het gebied van de beeldende kunsten en vormgeving teveel beleid en regelgeving ontwikkeld en moet zich niet inhoudelijk bemoeien met het werk van de kunstenaars;
- de gemeente heeft in het verleden wel voor accommodaties gezorgd, maar minder of niet voor middelen t.b.v. de bijbehorende exploitatie;
- de sector beeldende kunsten zou zich niet zoveel rekenschap moeten geven van de sterk veranderde wensen van het publiek ten aanzien van kunst en cultuur.

Componenten voor een toekomstig beleid

Met de professionele instellingen delen wij de opvatting dat de infrastructuur beeldende kunsten nagenoeg compleet is. Er is voldoende potentie in de sectoren productie, distributie en afname. Ook de andere standpunten, met uitzondering van de overkill aan beleid en regelgeving én het laatste standpunt over de publieksrelatie, zijn naar onze mening adequaat. Een analyse van de infrastructuur levert de conclusie op, dat Maastricht voldoende potentie heeft om een internationaal centrum voor met name eigentijdse beeldende kunsten en vormgeving te worden, onder de voorwaarde dat er binnen het samenstel van professionele instellingen en overheden die met deze instellingen bemoeienis hebben duidelijke onderscheidende profielen en ‘taakverdelingen’ bestaan; dat op basis daarvan op een goede manier wordt samengewerkt én dat de gemeente en andere overheden de instellingen in voldoende mate faciliteren. We hebben het over *eigentijdse* beeldende kunsten en vormgeving, enerzijds omdat daar de meest sterke ontwikkelingskansen liggen gelet op de aanwezige instellingen; anderzijds ter onderscheiding van de aanwezige historisch beeldende kunst.

De kwalificatie ‘Maastricht als internationaal centrum voor eigentijdse beeldende kunsten en vormgeving’ vraagt om een verdere invulling op het gebied van activiteiten, die zeker gericht zijn op onderzoek en ontwikkeling. Gelet op de beleidsprioriteiten van de drie overheidslagen, kan de doelstelling publieksbereik echter niet buiten beeld blijven.

De gemeente wil binnen de doelstelling ‘Maastricht als internationaal centrum voor beeldende kunsten en vormgeving’ de suggestie voor een verregaande samenwerking tussen de professionele instellingen én de verantwoordelijkheid van de instellingen voor de inhoud van de kunsten graag oppakken. Het zijn immers met name deze instellingen die moeten fungeren als dragers van (de kwaliteit van de) activiteiten en evenementen, die aan dit internationale centrum uiteindelijk de vorm en ‘het smool’ moeten geven. Dat de gemeente uiteindelijk een verantwoordelijk heeft als subsidiënt en als uitvoerder van een eigen aantal taken én het creëren van voorwaarden, is evident.

2.5 Voorstellen

Voor de realisering van de doelstelling ‘internationaal centrum voor eigentijdse beeldende kunsten en vormgeving’ die in samenwerking met de instellingen gerealiseerd wordt, zijn de volgende items richtinggevend:

- het klimaat in de stad moet zodanig zijn dat de beeldende kunst en vormgeving er in past als in een op maat gesneden jasje. Dat wil zeggen dat er enerzijds voldoende voorwaarden aanwezig zijn in de sfeer van productie, opleiding en onderzoek; anderzijds dat de beeldende kunst ook zichtbaar aanwezig is (afname en distributie).
- activiteiten die binnen dit kader gerealiseerd worden, moeten (waar mogelijk) niet alleen van

betekenis zijn voor de profs maar ook voor een geïnteresseerd internationaal publiek. Dat wil zeggen dat binnen die activiteiten meerdere instellingen op verschillende manieren functioneren.

De gemeente initieert daarom een samenwerkingsoverleg waarin de stedelijke professionele beeldende kunstinstellingen participeren. Doelstellingen onder het motto 'onorthodoxe allianties en maximale flexibiliteit' van dit overleg zijn:

- het uitkristalliseren van de afzonderlijke doelstellingen met het oog op een transparant bestel en het voorkomen van dubbels t.b.v. een zo efficiënt mogelijke besteding van middelen;
- het daarna en op basis daarvan ontwerpen van een activiteitenprogramma onder de kop 'Maastricht internationaal centrum voor beeldende kunsten en vormgeving'. Deze programma's bevatten zowel het 'reguliere' deel van de internationale activiteiten van de instellingen alsook de extra's die een meerwaarde creëren, voorzien van componenten die op een geïnteresseerd publiek gericht zijn;
- het onderbrengen van 'broedplaats-activiteiten' die voldoen aan de volgende kenmerken: tijdelijke (internationale) samenwerkingsverbanden van meerdere beeldende kunstenaars met een interdisciplinair karakter, die met name gericht zijn op het onderzoek en de resultaten van deze nieuwe samenwerkingsvormen.

De resultaten van dit overleg zijn voor de zomervakantie 2002 afgerond.

De gemeente is een zo actief mogelijke partner van het college van bestuur van de Hogeschool Zuyd als het gaat om het behoud en de versterking van het Maastrichtse kunstvakonderwijs door het aangaan van nieuwe samenwerkingsverbanden binnen Zuid-Nederland.

Op het gebied van huisvesting:

- wordt aan SAM gevraagd het atelieronderzoek van 1998 te actualiseren op basis van urgentie, de verwachte atelierbehoefte in de komende 5 jaar (onder meer gerelateerd aan de uitstroom van het kunstvakonderwijs) en aantallen ateliers toegerekend naar de verschillen de disciplines en om op basis van nader onderzoek adviezen te formuleren voor de uitbreiding van het atelierbestand, met daarin aandacht voor mogelijkheden zoals: vestiging van atelierverzamelgebouwen in vrijkomende industriële complexen binnen stedelijke projectgebieden, ateliers boven winkels in de binnenstad en samenwerkingsvormen met woningbouwcorporaties. (Verwezen wordt naar het collegebesluit van 9 juli 2001 waarin SAM wordt gevraagd haar beleid te actualiseren met als aandachtspunten: de definiëring van de doelgroep, het ontwikkelen van een roulatiesysteem én een geïntegreerde accommodatievisie);
- blijft de gemeente - zoveel als mogelijk - SAM ondersteunen en faciliteren om ateliers te realiseren en eventueel daarvoor geschikte panden te verwerven.

Op het gebied van beeldende kunst in de openbare ruimte (het stimuleren van zichtbaarheid):

- wordt in 2001 een meerjarenplan beeldende kunst in de openbare ruimte uitgewerkt op basis van een reeds gevoteerd budget van € 180.000,- jaarlijks;
- wordt het voorstel voor een beeldenpark in de Maasoever op het Céramiqueterrein en in het groengebied binnen het Belvédère project verder uitgewerkt;

- wordt een programma gemaakt van exposities van beeldende kunst in openbare gebouwen onder verwijzing naar de aan het programma Kunstkoppen (TV Maastricht) gerelateerde exposities in het Theater aan het Vrijthof.

In de loop van de 2002 worden aan de gemeenteraad ter goedkeuring voorgelegd:

- een subsidieverordening beeldende kunsten en vormgeving, als onderdeel van een integrale subsidieverordening professionele kunsten;
- een verordening voor de commissie beeldende kunsten en vormgeving.

Programma 3: Cultureel Erfgoed en Musea

3.1. Infrastructuur

Productiefunctie

Het culturele erfgoed wordt dagelijks geproduceerd, maar wat we daarvan als waardevol willen behouden zal de toekomst uitwijzen. Het waardevolle erfgoed van Maastricht is zeer omvangrijk: monumenten en vestingwerken (2^e monumentenstad van Nederland), archeologische bodemvondsten zijn talrijk en behoren, in wetenschappelijk opzicht, tot de top van Nederland, oude kerkelijke kunst, oude kunst en kunstnijverheid, aardewerk, omvangrijke geschreven bronnen, kaarten en tekeningen, het gedrukte boek, de Sphinx collectie, archieven etc. De in Maastricht aanwezige collecties zijn zeer divers naar aard, herkomst en samenstelling. Ze vertegenwoordigen zeer uiteenlopende fasen uit de Maastrichtse historie en zijn, wat hun museale waarde betreft, vaak moeilijk vergelijkbaar.

Beheer- en distributiefunctie

De vele monumentale panden van Maastricht en oude vestingwerken zijn vanaf 'de straat' voor iedereen te bezichtigen en zijn soms ook anderszins toegankelijk. Ze worden door de gemeente zorgvuldig geïnventariseerd, beschreven en systematisch gerestaureerd. De gemeentelijke stadsarcheologische dienst verricht regelmatig nieuwe opgravingen, restaureert, conserveert en beschrijft de vondsten. Kerkelijke kunst wordt in de drukbezochte 'schatkamers' van de Basiliek van St. Servaas en de O.L.V.-Basiliek getoond. Oude en moderne kunst en kunstnijverheid vinden we in het Bonnefantenmuseum, terwijl het museum Spaans Gouvernement zich speciaal toelegt op kunstnijverheid en de lokale 'vrije kunst'. Voor het geologisch erfgoed kan het publiek terecht in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Verder kunnen nog worden genoemd het Drukkerijmuseum en diverse andere kleinere museale initiatieven. Daarnaast worden in Maastricht talloze archivalia gecollecteerd, geconserveerd, ontsloten en aan het publiek aangeboden in instituten als het Gemeente Archief Maastricht (GAM), het Rijksarchief Limburg (RAL) en het Sociaal Historisch Centrum voor Limburg (SHCL). Tot slot noemen we nog de kleinere initiatieven op het gebied van streektaal (Veldeke) en de Stichting Historische Reeks, die via publicaties het erfgoed vastleggen en overdragen aan het publiek, en andere initiatieven, die zich alle op een of andere wijze bezighouden met de historie van de stad. Overigens willen wij hier de activiteiten van de afdeling Erfgoed van de Dienst SOG niet onvermeld laten. Daar staat tegenover dat monumenten vaak slechts een enkele keer per jaar toegankelijk zijn. Het bezichtigen van de monumentale binnenstad en de vestingwerken wordt bijna uitsluitend verzorgd door een legertje zeer enthousiaste vrijwilligers. Archeologische bodemvondsten uit Maastricht e.o. zijn sedert de reorganisatie van het Bonnefantenmuseum niet meer te bezichtigen en het ontbreekt aan voldoende geschikte

depotruimte ervoor. De financiering van het daarvoor ontwikkelde plan Archeologisch Centrum Wiebengahal verloopt moeizaam. Van de collectie Maastrichts aardewerk wordt op dit moment slechts een zeer klein gedeelte uitsluitend permanent geëxposeerd. Verder gebeurt er niets mee. Er bevindt zich op diverse plaatsen veel 'cultureel erfgoed' in depot. Het museum Spaans Gouvernement en het Natuurhistorisch Museum kampen met nijpend ruimtegebrek. Bij de Stadsbibliotheek bevindt zich een museale, zeer waardevolle collectie, die nauwelijks geïnventariseerd, gerestaureerd, geconserveerd, beschreven en ontsloten is. In het belang van het behoud en exploitatie van deze collectie is het van belang dat snel een beheersbare situatie wordt gecreëerd. De diverse archiefinstellingen hebben het 'grote' publiek nog niet weten te bereiken. Kleinere musea, zoals het Drukkerijmuseum, moeten zich geheel zonder overheidssteun in stand zien te houden. En 'last but not least' ontbreekt er een totaaloverzicht van de Maastrichtse historie. Dit gemis wordt meestal vertaald in de roep om een gemeentelijk historisch museum.

Afnamefunctie

Het werd een paar jaar geleden eens het 'ontastbare product' (KPMG in opdracht van het VVV) van Maastricht genoemd: de rijke geschiedenis, die op zoveel manieren waarneembaar is, maar die niet als een 'product' grijpbaar is en, om in marketing termen te spreken, daardoor moeilijk verkoopbaar is. Deze opmerking sluit aan bij de betekenis van de laatste zin van de vorige paragraaf: de bezoeker of inwoner van de stad mist het verband tussen de historisch omgeving en de artefacten achter dikke museummuren en de relatie van deze beide met het historische 'verhaal' van de stad.

Diverse instellingen hebben hun eigen PR en publiciteit en sommige hebben zelfs een eigen educatieve medewerker en vertellen langs deze weg hun eigen verhaal. De vaak onvoldoende ontwikkelde distributiefunctie, belet hen om optimaal te profiteren van hun eigen kracht. Maar vooral ontbreekt de kracht die de instellingen in gezamenlijkheid zouden kunnen ontwikkelen, zowel in de vorm van gezamenlijke projecten als in een gezamenlijke publiciteit en informatie met onderlinge verwijzingen, gebaseerd op een op hoofdlijnen gezamenlijk ontwikkelde en onderschreven visie. Archiefinstellingen in Maastricht zijn bezig om in een beoogde fusie hun krachten te bundelen en de winst, die ze daardoor boeken primair in te zetten op de publieksfunctie. De VVV doet goede pogingen om 'het verhaal' van de bebouwde omgeving te vertellen, maar bereikt daarmee vooral de bezoeker van de stad.

Maar er liggen nog veel onbenutte kansen om het publiek te bereiken, zowel de bezoeker, als de inwoner van Maastricht, en niet op de laatste plaats de jeugd.

3.2. Beleid tot heden

- Sedert vele jaren houdt de gemeente het Natuurhistorisch Museum Maastricht (NHMM), geheel voor eigen rekening in stand. Daarnaast verleent de gemeente al vele jaren een subsidie in de huisvestingskosten van museum 'Spaans Gouvernement'.
- In 1997 besloot het college, naar aanleiding van een discussie over de door het CDA in 1996 opgestelde nota 'Naar een Maastrichts (historisch) museum', om niet zoals werd voorgesteld de oprichting en instandhouding van een volwaardig historisch museum na te streven. Wel werd voorgesteld om het concept van zgn. 'historische informatiecentra' deel te laten uitmaken van de discussie over het strategisch beleid voor de komende jaren.
- De Voorjaarsnota 1999 - 2002 meldde: "Er ontbreekt momenteel een structurele en integrale, gecoördineerde aanpak van het cultureel erfgoed. Hieraan zal in de komende jaren de

nodige aandacht worden besteed, waarbij nadrukkelijk ook stadspromotionele aspecten hier van een rol zullen spelen.”

- Het Cultuurprogramma 1999 - 2002 zegt over de educatieve waarde van het cultureel erfgoed: “Het is van belang dat de Maastrichtenaar zichzelf kan herkennen als onderdeel van het cultureel erfgoed. De erkenning van de waarde van de eigen persoon als deel van een grotere, als waardevol ervaren culturele gemeenschap, bevordert het begrip en de tolerantie voor andere culturele gemeenschappen. Het vormt zo een instrument ter bevordering van de sociale cohesie in de stad. Het cultureel erfgoed blijft vooral behouden dankzij een goede overdracht.”
- In 1999 werd incidenteel een bedrag op de begroting opgenomen. Dit werd vooral besteed aan onderhoud, respectievelijk wegwerken van achterstand van cultureel erfgoedbestanddelen of - voorzieningen bij de eigen gemeentelijke instellingen.
- Op 30 november 1999 sloot de gemeente de zgn. ‘Wiebenga-Convenant’ met de provincie, waarin de partijen uitspreken te streven naar de “instandhouding van de samenhang en een permanente aanvulling en beheer van de archeologische collecties die nu nog eigendom zijn van of in bruikleen zijn gegeven aan de Stichting Provinciaal Museum Limburg ‘Het Bonnefantemuseum’.” De gemeente verplichte zich daarbij tot een structurele bijdrage van € 272.000,- per jaar en de provincie stelde een eenmalige bijdrage in de investeringen beschikbaar van € 1.361.000,-.

3.3. Feiten en inhoudelijke ontwikkelingen

- Het museumpubliek is overwegend hoger opgeleid, blank en boven de veertig en daarmee geen afspiegeling van de Nederlandse bevolking.
- Circa 50% van de Nederlanders gaat nooit naar een museum.
- De levensfase tussen het dertigste en vijftigste levensjaar is het ‘spitsuur van het leven’. Door de grote hoeveelheid bezigheden in deze levensfase zal cultuurparticipatie grote concurrentie ondervinden van allerlei andere activiteiten. Cultuurinstellingen, waarbij een ruime keuzemogelijkheid bestaat voor het tijdstip waarop men ze bezoekt, zoals musea, zijn daarbij in het voordeel.
- Eenderde van alle musea bevindt zich in de provincies Noord- en Zuid-Holland. Dun gezaaid met musea zijn de provincies Utrecht, Noord-Brabant en Limburg met minder dan 5 musea per 100.000 inwoners. Het landelijk gemiddelde is 6,1. Limburg telt 4,7 musea per 100.000 inwoners.
- In 1997 bezat van alle musea 52% een historische collectie, daarna komen de musea over bedrijf en techniek met 28%, de beeldende kunst met 11% en musea voor de natuurlijke historie met 5%.
De belangstelling van de bezoekers was als volgt verdeeld: 33% ging naar musea met een historische collectie, 19% naar musea over bedrijf en techniek, 17% naar musea voor beeldende kunst en 10% naar musea voor natuurlijke historie.
- Het proces van de musealisering is in onze samenleving zo ver voortgeschreden dat de gebouwen waarin de museale instellingen zich vestigen, welhaast een doel op zich zijn

geworden. (Het mechanisme van musealisering is een moment van betekenisgeving waar in het instituut museum een nieuwe context en betekenis verschaft aan artefacten van allerlei aard.)

- Het cultuurlandschap is sterk verzuild: sectoren als musea, monumentenzorg, archieven en archeologie functioneren naast elkaar; van enige integratie met het oog op een meer publieksgericht functioneren is nog nauwelijks sprake.
- Op het gebied van de nieuwe media liggen grote kansen voor cultuurspreiding, toerisme en educatie, zowel wat actuele kunst als wat erfgoed betreft. Veel van wat achter gesloten deuren ligt kan op deze wijze toegankelijk worden gemaakt en het kan belangrijke impulsen geven aan de gewenste sector-overschrijdende samenwerking. Maar het digitaliseren van een kilometer archief kost € 5.500.000,-.
- Cultureel erfgoed-instellingen denken te zeer aanbodgericht, een heroriëntatie is noodzakelijk.
- Sedert het midden van de jaren negentig werkt de archiefwereld aan de totstandkoming van zgn. 'Regionale Historische Centra' (RHC) d.m.v. integratie van archiefinstellingen. In de meeste provincies wordt in het kader daarvan een fusie voorbereid tussen het Rijksarchief en andere archiefinstellingen in de provincie. Ook in Limburg is hiervan sprake tussen het RAL, GAM, Sociaal Historisch Centrum Limburg, het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap (LGOG) en de Veldeke-stichting.
- Kernthema's van het Ministerie van OC & W voor de komende jaren op het gebied van het cultureel erfgoed zijn: bevordering v.h. publieksbereik (verjonging en verbreding; zie ook rapport Commissie publieksbereik hedendaagse kunst en musea van 22 november 2000) en verbreding van de publieke toegankelijkheid; bescherming en instandhouding; een doeltreffende en vernieuwende infrastructuur, die verbindingen legt met spelers in en buiten het cultuurveld.

3.4. Gewenst beleid

Op dit moment voert de gemeente op het gebied van cultureel erfgoed/musea nog steeds 'slechts' een aantal taken uit, op basis van incidentele, per geval goed gemotiveerde beleidsbesluiten, zonder enige onderlinge samenhang. Het project Archeologisch Centrum Wiebengahal vond zijn aanleiding in een beleidswijziging bij het Bonnefantenmuseum en provincie. Het museum Spaans Gouvernement heeft uitbreidingsplannen bij de gemeente ter financiering voorgelegd, maar er is geen inhoudelijk kader op basis waarvan een prioriteitsstelling kan plaatsvinden. Van tijd tot tijd laait de discussie over de noodzaak van een historisch museum voor Maastricht op, maar de gemeente speelt daarin geen rol. Kleine musea en/of museale initiatieven vragen financiële steun aan de gemeente, maar er is geen beleid en er zijn geen budgetten voor dit soort zaken. Al met al aanleiding genoeg om een samenhangend beleid te formuleren.

Er wordt op dit moment te weinig gebruikt gemaakt van het rijke Maastrichts culturele erfgoed en voor zover er mee of eraan wordt gewerkt, gebeurt dat zonder veel onderlinge samenhang. 'Ontzuiling' en de vorming van een effectieve en vernieuwing bevorderende infrastructuur zullen, om de kracht van het culturele erfgoed optimaal te kunnen benutten, de kernbegrippen moeten zijn van het beleid voor de komende jaren. De infrastructuurlijke samenwerking zal

tot stand moeten worden gebracht op basis van een aantal, door alle relevante erfgoed instellingen en musea in Maastricht e.o., gezamenlijk gedeelde en onderschreven waarden.

Een belangrijk punt van aandacht zal zijn, dat mensen het cultureel erfgoed ook kunnen begrijpen. Prof. G. Rooijackers, hierboven reeds genoemd, zei in een publicatie van zijn hand (2000) hierover het volgende: "Objecten kunnen alleen begrepen worden in hun maatschappelijke context: wie gebruikte een voorwerp (sociaal), op welke manier (technisch), voor welk doel (functie), waar (ruimte), wanneer (tijd), en op welke wijze markeerde men zich daarmee ten opzichte van anderen (betekenis)?" Dat betekent dus dat het proces van musealisering als een ongewenste ontwikkeling moet worden beschouwd en dat objecten zoveel mogelijk hun betekenis in relatie tot het dagelijks leven van die tijd moeten blijven behouden. Objecten moeten niet a.h.w. gesacraliseerd worden, maar in de wijze waarop het cultureel erfgoed wordt gepresenteerd, dient de relatie van de mens tot zijn omringende wereld centraal te staan.

Het netwerk van relaties dat bestaat tussen het cultuurhistorisch product en zijn maatschappelijke context, waarin de mens centraal staat, verleent dit product zijn betekenis. Het totale culturele erfgoed heeft derhalve niet alleen een historisch perspectief, een lijn die van het verleden tot in het heden leidt, maar ook een omgevingsperspectief. Deze omgeving, die start bij de directe fysieke geografische omgeving, loopt uit in cirkels van zeer dichtbij tot wereldwijd.

Op basis van deze benadering heeft prof. Rooijackers het begrip 'culturele biografie' in Nederland geïntroduceerd. Door middel van de culturele biografie, het 'levensverhaal' of beter gezegd de diverse verhalen, - want Rooijackers is gekant tegen de 'autoritaire' enkelvoudige verhalen van de musea - wordt de identiteit van een stad of regio opgeroepen. De culturele biografie verhaalt hoe mensen in de loop der tijd zin aan hun leven en de omringende wereld hebben gegeven.

Deze culturele biografie dient inhoudelijk richting te geven aan collectievorming, het behoud, onderhoud en de overdracht van het culturele erfgoed. Ze vormt tevens het inhoudelijk thema op basis waarvan de samenwerking tussen cultureel-erfgoed instellingen, maar ook met andere aan die biografie gerelateerde instellingen, concreet gestalte krijgt. Alle instellingen leveren immers hun bijdrage aan die biografie.

Het realiseren van een integrale cultuurhistorische benadering dient 'bottom up' te geschieden met partners die bereid zijn verder te kijken dan het eigen belang van de autonome instelling. In de daaruit resulterende nieuwe infrastructuur zullen ook de kleine musea een plaats hebben, want hun kracht ligt juist in de laagdrempeligheid, de eigen karakteristieke charme en eventuele specialisatie. De exploitatie van deze 'kleintjes' is echter zeer kwetsbaar. Het zal dus de kunst zijn een beleid te ontwikkelen waarbij gebruik gemaakt kan worden van hun sterke kwaliteiten, terwijl hun zwakten worden ondervangen vanuit een integrale benadering (bijv. het aangaan van structurele samenwerkingsverbanden).

Een aantal bestaande achterstanden op het gebied van inventarisering, restauratie, conservering, beschrijving en ontsluiting van cultureel-erfgoed-collecties zullen worden ingehaald. Voor zover mogelijk en noodzakelijk, binnen bovenstaande visie, zullen ook nijpende accommodatieproblemen worden opgelost.

3.5. Voorstellen

- Het ontwikkelen van een cultuurhistorische basisvisie, die door de gezamenlijke, relevante erfgoedinstellingen en musea in Maastricht e.o., onderschreven kan worden. Als voorbeeld hiervoor kan het Cultuurhistorisch Manifest Noord-Brabant dienen met de volgende zes stellingen:
  - 1 cultuurhistorie is een primaire behoefte voor de samenleving;
  - 2 het verleden is geen belemmering, maar juist een bruikbaar instrument voor het vormgeven van de toekomst;
  - 3 voor het werkelijk beleven van de historische dimensie van het bestaan is kennis van zaken onmisbaar;
  - 4 niet de cultuurhistorische sectoren staan centraal maar de dwarsverbanden ertussen dienen uitgebuit te worden;
  - 5 de fundamentele waarde van cultuurhistorie dient te worden vastgesteld zodat zij een vanzelfsprekend element wordt in het maatschappelijk verkeer;
  - 6 in cultuurhistorische presentaties moet de veelvormigheid en gelaagdheid van standpunten en culturen, zowel in tijd als in ruimte, centraal staan.
- Op basis van dit programma worden en de vast te stellen basisvisie (zie boven) wordt, in samenwerking met een aantal cultureel-erfgoedinstellingen, een gemeentelijk museaal/cultureel-erfgoed-beleid geformuleerd met uitgangspunten, doelstellingen en beoogde effecten. In het kader daarvan worden tevens de kernelementen voor een culturele biografie voor Maastricht en regio vastgesteld.
- Uitgaande van het gemeentelijk museaal/cultureel erfgoed-beleid en op basis van het concept van de culturele biografie van Maastricht een concreet uitvoeringsmodel ontwikkelen.
- Voorbereiding, implementatie en stapsgewijze uitvoering van het uitvoeringsmodel.
- Het creëren van een beheersbare situatie voor de museale collectie van de stadsbibliotheek, op weg naar ontsluiting en toegankelijkheid.

Programma 4: Amateuristische Kunstbeoefening en Kunstzinnige Vorming

De kunstzinnige vorming en de amateuristische kunsten zijn niet te vatten onder één noemer: van de sterk traditionele muziek- en zangverenigingen over de individuele consument van cursussen of workshops op het vlak van kunstzinnige vorming, tot en met de wereld van de rock- en jongerencultuur, de stad heeft een rijk en gediversifieerd weefsel van voorzieningen, verenigingen en activiteiten. Hiervoor heeft de gemeente Maastricht in het verleden een aantal centrale voorzieningen ontwikkeld, naast de vele wijkgebonden of particuliere voorzieningen waarin zich een groot deel van het dagelijkse amateurkunst-verenigingsleven afspeelt.

4.1. Infrastructuur

Productiefunctie

Kunstzinnige vorming en amateurkunsten zijn ingebed in het lokale verenigingsleven en buurtleven enerzijds en in de werking en structuren van Kumulus, Centrum voor de Kunsten anderzijds. De productiefunctie speelt zich voornamelijk af in de lokalen van de verenigingen, in wijk- of buurtcentra en binnen de muren van Kumulus. De nood aan een goed uitgebouwde

productiefunctie is daarom minder aan de orde dan bij de professionele kunsten (zie programma 1).

In Maastricht is een 100-tal verenigingen actief op het vlak van muziek en zang, 20 verenigingen op het vlak van toneel en 27 verenigingen op het vlak van de andere kunsten (fotografie, beeldende kunst, literatuur) actief. Het aantal gevestigde verenigingen is vrij stabiel, maar er ontwikkelen zich ook vele nieuwe verenigingen en initiatieven. Er zijn zeven zalen en repetitiefaciliteiten in eigen beheer, waar letterlijk dagelijks aan de productie geschaafd wordt. Veertien muziekverenigingen repeteren in gemeenschapshuizen. Op het vlak van de rock- en jongeren-cultuur weten we vandaag onvoldoende waar en welke productiekernen er zich ontwikkeld hebben binnen Maastricht. Wel zijn er pop-oefenkelders bij Citycentrum en pop-oefenlokalen bij Kumulus, centrum voor de Kunsten. De Stichting Popmuziek Limburg maakt jaarlijks een overzicht van bestaande en bij hen bekende bands, maar voeling met nieuwe muziektrends en de daarbij behorende bands is vandaag zeer slecht ontwikkeld.

Distributiefunctie

De distributiefunctie verdiende in het verleden wel alle aandacht van het gemeentelijk cultuurbeleid. De gemeentelijke theatervoorziening Theater aan het Vrijthof stelt op regelmatige tijdstippen zijn deuren open voor de presentatie van de producten van amateur-verenigingen. De 'Dagen-regeling' in de Bonbonnière en De Platte Zaol is het belangrijkste gemeentelijke instrument in het realiseren van presentatieplekken. De Platte Zaol, in oorsprong ook bedoeld voor gebruik door amateurkunst-verenigingen, wordt in de praktijk weinig gebruikt. De culturele accommodatie-monitor van de afdeling Kunst en Cultuur heeft daarnaast het volledige palet van de overige (potentiële) presentatieplekken en tentoonstellingsfaciliteiten in kaart gebracht.

De Platte Zaol werd ook geconcipeerd als pop-podium, maar door ontwikkelingen van de markt heeft het Maastrichtse rock -gebeuren zich vooral gemanifesteerd door particuliere accommodaties als Nightlive en de podia verbonden aan horeca-ondernemingen. Andere genres zoals jazz en blues beschikken niet over een vaste presentatieplek en komen enkel aan bod ter gelegenheid van evenementen als Jekerjazz of Jazztival.

Kumulus, Centrum voor de Kunsten kampt vandaag zowel in de vestiging Sint-Maartenpoort als Kumulus West met een acute huisvestingsproblematiek, veroorzaakt door achterstallig onderhoud enerzijds en door veranderde behoeftes en regelgeving anderzijds (ARBO, inspectie)

Afnamefunctie

De afnamefunctie wordt bepaald door de vele leden van verenigingen, door de deelnemers aan aanbod van kunstzinnige vorming en door de beoefenaars van lichte muziek enerzijds, en door het publiek dat naar de publiek toegankelijke concerten (in de zalen en op de pleinen in de stad), toonmomenten en activiteiten komt. Vandaag heeft de gemeente Maastricht nog onvoldoende zicht op het effectieve bereik. De beschikbare gegevens worden niet voldoende op systematische wijze verzameld en geïnterpreteerd. Daarom werd in het kader van het Actieplan Cultuurbereik van de gemeente Maastricht het meten van het effectieve bereik en de evolutie ervan naar voor geschoven als één van de centrale doelstellingen van het plan. In 2002 zullen de eerste resultaten van deze metingen bekend zijn.

4.2. Beleid tot heden

Van oudsher nemen de amateurkunsten een centrale plaats in in het gemeentelijk cultuurbeleid: jaarlijks reserveert de gemeente Maastricht meer dan € 227.000,- voor de ondersteuning

van verenigingen actief op het vlak van de amateurkunsten. Traditioneel staat daarbij het sterk in de stad verankerde HAFA-leven centraal.

Het gemeentelijk beleid op het vlak van de kunstzinnige vorming heeft het voorbije decennium vooral gestalte gekregen via de eigen gemeentelijke instelling Kumulus, Centrum voor de Kunsten. Op initiatief van de Gemeenteraad zijn in 1992 het Centrum voor Creatieve Vorming (opgericht in 1970) en de Stedelijke muziekschool samengevoegd tot het huidige centrum voor kunstzinnige vorming. Door de overname van de muziekschool Valkenburg in 1997 werkt Kumulus nu ook voor aan aantal gemeenten van het Heuvelland een aanbod uit. Kumulus heeft zich in de loop der jaren ontwikkeld tot een brede en toegankelijke instelling met een goed vertakt netwerk in de stad, het lokale verenigingsleven en de ruimere regio (Heuvelland). Historisch ligt het accent van het beleid vooral op muziek en beeldende kunsten, de twee kerntaken van de in 1992 gefuseerde instellingen. Binnen Kumulus ontwikkelden zich een aanbod voor kinderen onder de zes jaar en de dansdiscipline onder meer door een succesvolle implementatie van dansprojecten in het basisonderwijs. Drama en literaire vorming werden vooralsnog niet geïntegreerd als volwaardige disciplines, ondanks de geleidelijke inpassing van Jeugdtheaterschool Partoet in de werking van Kumulus. Interdisciplinaire en multidisciplinaire samenwerking gebeurt vandaag slechts sporadisch, hoewel hier een belangrijke troef ligt: hiermee onderscheidt Kumulus zich immers van kunstenaarcollectieven en de privé-markt van aanbod van cursussen in kunstdisciplines.

Het contactbureau amateurkunsten werd vanaf februari 1998 uitgebouwd als dienstverlenend bureau. De steunfunctie cultuureducatie voor het basisonderwijs werd na 1996 opnieuw opgebouwd met middelen van de gemeente Maastricht: verankering van opgedane kennis en uitbouw van de expertise zijn hier vandaag aan de orde (zie ook Actieplan Cultuurbereik, doelstellingen Cultuur en School).

De gemeente Maastricht heeft op 11 april 2000 ingestemd met participatie in het Actieplan Cultuurbereik en daarvoor ook de vereiste middelen gevoteerd. Het Actieplan Cultuurbereik werd in concept vastgesteld door het College van B en W op 12 december 2000 en wordt sinds februari 2001 uitgevoerd. In dit plan staat het bevorderen van het cultuurbereik centraal. Investeren in jongeren en het vergroten van cultuurparticipatie op de scholen, het bevorderen van de culturele diversiteit en het stimuleren van contacten tussen de amateurkunsten en de professionele kunsten zijn daarbij de centrale doelstellingen. Hiermee heeft de gemeente Maastricht een nieuw beleidsinstrument ingesteld dat vooral op het vlak van de toekenning van projectsubsidies cultuurbereik en cultuur en school een belangrijke impuls kan geven aan de kunstzinnige vorming en aan de amateurkunsten (Voor het volledige overzicht met betrekking tot Cultuurbereik verwijzen wij naar het Actieplan Cultuurbereik).

Op het vlak van de rock- en jongerencultuur ontbreekt een gestructureerd en actief beleid. Er is geen netwerk met andere regionale of (inter)nationale makers, evenementen en organisatoren. Er is vandaag geen goede communicatie met potentiële afnemers als jeugdhuizen en buurthuizen, maar er is ook geen spreiding door middel van uitkoopsubsidies of het bieden van voldoende repetitie- en podiumfaciliteiten voor jonge of beginnende bands. Subsidiëring van het initiatief SAP werd na een enthousiaste start niet verdergezet. Maastricht stelt zich te bescheiden en introvert op. Kumulus, Centrum voor De Kunsten ontwikkelde sinds 1998 wel een succesvolle werkplaats voor lichte muziek 'The Lighthouse of Music'. Hieruit zijn nu reeds meerdere bandjes ontstaan die in Maastricht en omstreken optreden.

Sinds 1999 werd een onderzoeksfase opgestart met als doel het landschap op het vlak van productie, distributie en afname in kaart te brengen: in september 1999 werd door de Dienst OCWS een *Notitie Popmuziek* voorgelegd. Uitgangspunt van deze notitie was dat een nog te ontwikkelen popbeleid gericht moet zijn op het stimuleren van de 'kleine, kwetsbare, niet-commerciële' popmuziek onder de volgende randvoorwaarden: budgettair neutraal, geen nieuwe 'pop-tempel' en gebruik maken van bestaande initiatieven. In opdracht van de gemeente Maastricht werd door het Bureau Signo & S in 1999 ook de relatief omvangrijke vraagmarkt in Maastricht in beeld gebracht.

4.3. Inhoudelijke ontwikkelingen

Trends als individualisering, vergrijzing, vermaatschappelijking en commercialisering zijn ook binnen het terrein van de kunstzinnige vorming en de amateurkunsten aan de orde. De behoeftes van de individuele consument op het vlak van kunstzinnige vorming of op het vlak van de activiteiten in het kader van een vereniging zijn fundamenteel gewijzigd ten opzichte van de vaste patronen van een decennium geleden: keuzes zijn veel meer trend- en modegevoelig, kortere cursussen en interesse in tijdelijke inspanningen in het kader van projecten hebben zich sterk ontwikkeld naast het klassieke meerjaren-curriculum. Bovendien zoekt een bepaald deel van de amateurs ook een bredere waaier van activiteiten op. De consument van vandaag kan morgen gecharmeerd zijn door een activiteit die misschien wel volledig buiten het domein van de kunstzinnige vorming valt. Ook hier dwingt de veranderde marktpositie ons tot nieuwe strategieën. Het fenomeen van de culturele omnivoren leidt tot een sterke differentiatie van de vraag (naar aard, frequentie, tijdstip, wijze van aanbieden).

Tegelijk met deze tendensen heeft zich het laatste decennium een sterk geprofileerde jongeren cultuur ontwikkeld, met een daarbij behorende levensstijl, die zich vooral uit in mode en in muziek. In Maastricht is er vandaag, op enkele kleine plekken in de marge na, geen specifieke plek waar deze jongerencultuur zich kan manifesteren. Ook de gevestigde culturele instellingen hebben vooralsnog weinig aandacht besteed aan deze 'markt' en hebben hun infrastructuur of hun marktstrategieën niet aangepast om het (afwijkend) culturele gedrag van deze doelgroep te incorporeren.

De ontplooidde activiteiten op het vlak van kunstzinnige vorming en binnen de amateuristische verenigingen zijn steeds sterker aan de maatschappelijke veranderingen blootgesteld. Hier is een professionalisering van de communicatie en vormgeving, van de beheers- en bestuurskaders noodzakelijk om te kunnen overleven. De behoefte aan vorming, training en de uitbouw van sterkere en krachtadiger netwerken is groot. Het flexibeler inspelen op de actuele noden van de verenigingen, naast het voortzetten van het bestaande systeem van instandhoudingssubsidies moet in de toekomst mogelijk gemaakt worden. Bovendien worden een groot aantal verenigingen geconfronteerd met een dalend aantal vrijwilligers, met vergrijzing en met een gebrekkige aansluiting bij de leefwereld van potentiële nieuwe jonge leden. De buurtbinding loopt sterk terug, waardoor de impact op en de voeding door het lokale sociale leven op zich het overleven van de verenigingen niet meer kunnen verzekeren. Ook hier is een veranderde werkwijze, andere keuzes in het beheren en besturen en het opzetten van activiteiten aan de orde.

4.4. Gewenst beleid

Het gemeentelijk beleid moet zich rekenschap geven van deze maatschappelijke tendensen in het algemeen en van het veranderende sociale en stedelijke weefsel van Maastricht in het bijzonder, wil het aansluiting behouden bij de behoeftes en vragen van de inwoners van Maastricht en Zuidelijk Limburg.

Op het vlak van de kunstzinnige vorming moet:

- het aanbod afgestemd worden op de huidige en toekomstige vraag, moet het multidisciplinair worden en moet zich sterker dan voorheen richten op de individuele kunstbeoefenaar, op jongeren die nog niet aan het arbeidsproces deelnemen en ouderen die niet meer aan het arbeidsproces deelnemen.
- wijk- en buurtgericht werken en het creëren van schakels tussen professionele en amateurkunsten prioriteit krijgen.
- ondersteuning van het onderwijs en andere sociaal-culturele instellingen bij het ontwikkelen van aanbod en activiteiten (zie ook Actieplan Cultuurbereik, Deel II: cultuur en school) in de volgende vier jaren systematisch uitgebouwd worden.

Op het vlak van de amateuristische kunsten moet de gemeente Maastricht de verenigingen stimuleren in de inhoudelijke vernieuwing en hun verankering in het veranderde stadsweefsel. Dit kan gerealiseerd worden door:

- systematisch onderzoek naar trends en ontwikkelingen op lokaal niveau.
- financieel en organisatorisch stimuleren van projecten die de oude structuren en de reguliere werking kunnen vernieuwen.
- krachtenbundeling en uitbouw van sterke netwerken.
- aanpassing van het subsidiestelsel voor de amateurkunsten aan de nieuwe trends en ontwikkelingen: de beschikbare middelen moeten flexibeler inzetbaar worden.

Op het vlak van het pop-beleid moet gekozen worden voor het opzetten van een netwerk voor popmuziek, samengesteld uit in Maastricht bestaande, niet-commerciële en actieve-participatie-bevorderende instanties die zich ofwel het programmeren van popmuziekconcerten, ofwel het actief beoefenen van popmuziek ten doel stellen. Het doel van het netwerk is bevordering van de programmering van kleinschalige, verantwoorde popmuziekconcerten en het stimuleren van het actief musiceren in de popmuziek. Het netwerk zal functioneren als een overkoepelend orgaan.

4.5. Voorstellen

Kunstzinnige vorming:

- Afronden in 2002 van het onderzoek naar unilocatie voor Kumulus na 2010 en naar de verbetering van de huidige infrastructuur tot 2010. Bij dit onderzoek wordt niet alleen rekening gehouden met de wettelijke eisen en voorschriften (inspectie, ARBO), maar wordt ook breder onderzocht welke synergieën er mogelijk zijn met de andere kunstdisciplines en infrastructuur (huidige of toekomstige) die in de stad aanwezig zijn.
- De noodzakelijke aanpassingen aan de huidige locaties in 2002 realiseren en een principebesluit nemen met betrekking tot een eventuele nieuwe unilocatie na 2010.
- Kumulus opdracht geven onderzoek plegen naar markten en doelgroepen (jongeren, volwassenen, ouderen) en hun behoeftes en naar de rol van kunstzinnige vorming op het vlak van de sociale activering.

- Kumulus opdracht geven vanaf het schooljaar 2002-2003 een vernieuwd vraag-georiënteerd aanbod te implementeren met aandacht voor nieuwe doelgroepen, buurtgericht werken, de Brede School en de ontwikkeling van vier volwaardige en evenwichtige disciplines.
- De Steunfunctie Cultuureducatie uitbouwen tot een volwaardig front office 'Bureau Cultuur en School' en het fysiek onderbrengen bij Kumulus, Centrum voor de kunsten, dat voor de facilitaire ondersteuning in zal staan.

Amateurkunsten:

- Het stimuleren van cross-overs tussen de professionele en de amateurkunsten vanaf oktober 2001 en tot en met december 2004 door middel van de projectsubsidies van het Actieplan Cultuurbereik.
- Het initiatief nemen voor de opstart van een nieuw en breed overleg voor alle amateurkunsten, inclusief vertegenwoordigers van andere dan de muziek-, zang- en toneelverenigingen en aangevuld met individuele amateurs. Dit overleg zal tevens als klankbordgroep voor het gemeentelijk beleid gaan fungeren.
- Het uitbouwen van het contactbureau amateurkunsten vanaf 1 januari 2002 tot front-office, dat zal instaan voor de goede communicatie en het uitvoeren van de regelgevingen, het actief opsporen en stimuleren van nieuwe initiatieven en het bieden van facilitaire ondersteuning.

Popbeleid:

- Participeren, in samenwerking met het contactbureau Amateurkunsten en The Lighthouse of Music in een nieuw onderzoek (najaar 2001) in opdracht van de provincie Limburg en uitgevoerd door SPL (Stichting Popmuziek Limburg) over de huidige stand van zaken met betrekking tot de productie, distributie en afname van rock- en pop in Limburg.
- Opzetten van een pop-netwerk voor Maastricht en hiervoor het nodige draagvlak in het veld organiseren. Het netwerk kan de volgende taken realiseren: ontwikkeling van een Maastrichts Podiumplan, advisering aan de gemeente over de verdeling van overige popmuziek-budgetten, organiseren van (centrale) activiteiten (te beginnen met pilot-projecten in het seizoen 2001-2002), nastreven onderlinge afstemming in programmering en administratieve ondersteuning van de aangesloten leden.
- Het jaarlijks reserveren van een bedrag van € 6.800,- voor de continuering en versterking van Geusseltpop.
- Aansluiting zoeken bij initiatieven van het gemeentelijk jeugdbeleid als D'n Hiemel met het oog op een organische samenwerking, vervlechting van functies en het realiseren van een groter bereik.
- Het doorbreken van de geïsoleerde Maastrichtse positie door aansluiting te zoeken met andere netwerken en door op zoek te gaan naar kruisbestuivingen tussen Maastrichts talent en trends van elders.
- Vanaf 2002 jaarlijks inzetten van een bedrag van € 25.000,- gedurende vier jaar, in het

kader van het Actieplan Cultuurbeleid, voor projecten ter stimulering van de pop/jongeren cultuur. Hierdoor wordt een hoger rendement mogelijk, door middel van schaalvoordelen en de grotere afzetmogelijkheden van in Maastricht gegroeide initiatieven.

Programma 5: Media

Algemeen

Onder het gemeentelijk mediabeleid vallen het Centre Céramique, meer in het bijzonder de Stadsbibliotheek (Centre Céramique vervult overigens ook een functie op het gebied van exposities en podiumkunsten), de lokale omroep c.q. TV Maastricht en Radio Maastricht en de Programmaraad CAI. We kunnen voor de 'media' de volgende functies onderscheiden: informatie, educatie, cultuur en communicatie. In het navolgende zal steeds van deze indeling worden uitgegaan.

Het Centre Céramique onderscheidt nog de functie 'recreatie en ontmoeting', maar deze kan gezien worden als een verbijzondering van de functies cultuur en communicatie, die veel meer inhoud en richting impliceren.

De bibliotheek heeft bovendien een functie op het gebied van het 'culturele erfgoed'. Voor zover de stadsbibliotheek op dat gebied een rol speelt of extra aandacht behoeft (bijv. museale collecties van de stadsbibliotheek) wordt dit in programma III, 'Cultureel Erfgoed/Musea', aan de orde gesteld.

5.1. Infrastructuur

Productiefunctie

Het aantal programma's dat door TV Maastricht wordt geproduceerd is beperkt als gevolg van de relatief beperkte middelen waarover deze omroep kan beschikken. Vooralsnog kan geconstateerd worden dat het aanbod van TV Maastricht aan de verwachtingen voldoet. Het programma-aanbod zou vergroot kunnen worden wanneer er meer gebruik gemaakt zou worden van de zgn. 'open-kanaal'-mogelijkheid. De gemeente kan in dat kader dan ook als opdrachtgever voor TV Maastricht optreden. Van deze mogelijkheid wordt echter nog te weinig gebruik gemaakt. TV Maastricht kan om budgettaire redenen nog geen dagelijks wisselende, volwaardige TV-programma's produceren. Daarmee zou het dag-bereik sterk gestimuleerd worden en het zou de zender ook als medium voor snelle en acute berichtgeving veel meer geschikt maken.

De programma-productie van Radio Maastricht is omvangrijker. Radio Maastricht verzorgt vaak ook live-verslaggeving van allerlei gebeurtenissen en evenementen in Maastricht. Daarbij moet worden opgemerkt, dat radio een ander soort bedrijf is als TV, technisch eenvoudiger te realiseren en daardoor minder kostbaar en in staat om sneller op actualiteiten te reageren.

In de stadsbibliotheek is een product-innovatie in gang gezet waarmee een belangrijke bijdrage werd geleverd aan de transformatie tot een eigentijds kennis- en informatiecentrum. Vooral het toegankelijk maken van digitale informatie krijgt voortdurend aandacht, maar de toepassing van de ICT-mogelijkheden staat in feite nog pas aan het begin. De bibliotheek is altijd zeer actief in haar ondersteuning van het onderwijs en in het realiseren van een aanvullend educatief aanbod. Op dit gebied doen zich nieuwe ontwikkelingen voor die een uitdaging voor de bibliotheek betekenen. Op het gebied van de culturele functie wordt een aantal activiteiten uitgevoerd. Dit is echter niet gestoeld op een helder en consistent beleid. Deze functie moet beleidsmatig nog helemaal worden ontwikkeld. Hier liggen goede kansen.

De bemoeienis met de programmaraad CAI is in hoofdzaak een bestuurlijke. Er zal hierop in dit programma niet verder worden ingegaan.

Distributiefunctie

De distributie van TV Maastricht is zeer uitgebreid 24 uur per dag is deze zender door circa 50.000 abonnees op de CAI in heel Maastricht te bekijken. Daarom is dit medium ook uitermate geschikt om te communiceren, temeer daar de beeldcommunicatie van TV indringender en daardoor meer 'impact' heeft dan radio. Het zou, veel nadrukkelijker dan tot nu toe het geval is, ingezet moeten worden ten behoeve van de cultuurspreiding.

De distributie van Radio-Maastricht gaat zelfs nog boven die van TV Maastricht uit, omdat de radio niet alleen via de kabel, maar ook via de 'ether' uitzendt en dus ook bijv. op de werkplek, in de keuken en in de auto te beluisteren is.

De producten en diensten van de Stadsbibliotheek worden via een netwerk van voorzieningen aangeboden: het Centre Céramique als centrale, twee stadsdeel-bibliotheken en tien steunpunten. Stadsdeelbibliotheken en steunpunten, die steeds ondergebracht zijn bij bestaande onderwijs-, welzijns- of zorginstellingen zijn laagdrempelig door hun 'nabijheid' bij de gebruiker en hun aanbod op maat. Voor het Centre Céramique werd onlangs het aantal openingsuren verhoogd naar 42 uur. De dichtheid van het net, de geografische spreiding over de stad en de financiële mogelijkheden van de buurt- en wijkgerichte voorzieningen verdienen nader onderzoek. De centrale vervult nadrukkelijk en aantoonbaar een regio-functie.

Afnamefunctie

TV Maastricht heeft op dit moment een totaal markt bereik (het aantal inwoners van Maastricht, dat wel eens naar de zender kijkt) van 75% en een zenderbinding (het aantal inwoners dat de zender niet meer zou willen missen) van 46%. Dit zijn, in vergelijking met de andere TV-zenders die via de CAI worden doorgegeven, bepaald geen slechts cijfers, waaruit blijkt dat de omroep er goed in is geslaagd de afname tot stand te brengen.

De Stadsbibliotheek kreeg van haar klanten een 7,5 en mag daarover zeer tevreden zijn. Dat betekent niet dat men nu rustig achterover kan gaan leunen. De Stadsbibliotheek ontwikkelt heel gericht een marketing-beleid en houdt de vinger aan de pols met klanten-tevredenheids-onderzoeken. Naast de verdere ontwikkeling van de producten zelf, kan een flexibilisering van het prijsbeleid, i.c. tarieven-beleid, een belangrijke rol spelen in de afname-bevordering. Vooral in de nog te ontwikkelen culturele functie liggen, gelet ook op de bijzondere mogelijkheden die het Centre Céramique in deze te bieden heeft, uitgelezen kansen om door middel van 'cross-overs' nieuwe publieksgroepen aan te boren.

5.2. Beleid tot heden

- In 1998 werden door College en Raadscommissie, de navolgende doelstellingen uit het rapport 'De Stadsbibliotheek Maastricht op weg naar 2003' aanvaard:
  - het ter uitleen aanbieden van een breed, pluriform, onpartijdig samengesteld en actueel assortiment aan informatie;
  - spreiding van de voorzieningen gericht op het realiseren van een dekkende infrastructuur;
  - transformeren tot een multimediaal informatiecentrum en het ontwikkelen van informatie op maat;
  - uitbouw tot centrum voor kunst, cultuur en historie.

- In maart 2000 besloot het college in te stemmen met het, door de provincie Limburg geïnitieerde, ontwikkelen van beleid dat moet leiden tot een herstructurering van het openbaar bibliotheekwerk in Limburg. Tevens werd de bereidheid uitgesproken om via de stadsbibliotheek aan die ontwikkeling een constructieve bijdrage te leveren.
- Maart 2001 besloot het college om het aantal openingsuren van de bibliotheek te verhogen naar 42 uur. In de toekomst zal opnieuw aan de hand van een gebruikersonderzoek worden bekeken of de huidige openingstijden geoptimaliseerd moeten worden.
- In mei 2001 besloot de Raad akkoord te gaan met de invoering van een 'smart-card'-systeem
- In het GSB beleid gericht op de versterking van de sociale infrastructuur, in het bijzonder door de bevordering van zelfontwikkeling en participatie, speelt de stadsbibliotheek ook een rol.

5.3. Feiten en inhoudelijke ontwikkelingen

- De ontwikkelingen op het gebied van informatievoorziening, met name de digitale informatie, volgen elkaar snel op. Het wordt steeds moeilijker om in de stortvloed van informatie de goede en betrouwbare informatie te onderscheiden. De Raad voor Cultuur ziet hier vooral voor het openbare bibliotheekwerk een functie en heeft deze in de volgende drie kernpunten samengevat:
  - toegangspoort voor overheidsinformatie
  - media-educatie
  - laagdrempelige toegang tot Internet.
- Er lijkt een ontwikkeling gaande van leescultuur naar beeldcultuur, hoewel dit nog moeilijk met 'harde' gegevens is te staven.
- Cultuur en educatie staan sedert kort weer prominent op de politieke agenda. Ter ondersteuning van de onlangs in het middelbaar onderwijs ingevoerde vak Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV) en als fysiek 'studiehuis' kan de bibliotheek een belangrijke rol vervullen.
- In het rijksbeleid, 'Cultuur als confrontatie', wordt veel nadruk gelegd op de verbreding van het publieksbereik en het bereiken van nieuwe publieksgroepen, met name jongeren en allochtonen.

5.4. Gewenst beleid

TV Maastricht:

Het is gewenst dat de gemeentelijke diensten meer gebruik maken van de 'open-kanaal-mogelijkheid' van TV Maastricht. Dat wil zeggen dat ze voor hun externe communicatie veel meer gebruik maken van lokale TV door middel van het verstrekken van opdrachten voor het vervaardigen van TV-programma's tegen betaling.

Stadsbibliotheek:

Informatie en Educatie

Wanneer het beleid tot heden, voor Centre Céramique en de stadsbibliotheek in het bijzonder, wordt geconfronteerd met de recente majeure ontwikkelingen dan moet geconstateerd worden dat het gewenste beleid in belangrijke mate samenvalt met het bestaande beleid. Met andere

woorden het is gewenst dat het reeds ingezette beleid met kracht wordt voortgezet. Wel is het gewenst dat de mate of het tempo waarin het beleid kan worden gerealiseerd wordt verbeterd. De discrepantie die er op dit moment bestaat tussen het kostenniveau van het huidige takenpakket en de beschikbare budgetten, geven aanleiding tot bezorgdheid. Een dergelijke situatie kan, wanneer ze te lang blijft voortduren, de volledige realisering van een eigentijds kennis- en informatiecentrum ernstig belemmeren. Bij de verdere uitvoering van het ingezette beleid dienen accenten te liggen op bereikbaarheid en toegankelijkheid. In concreto betekent dat speciale aandacht voor de verdere toepassing van ICT en voortdurende aandacht voor optimale openstelling van de stadsbibliotheek.

Museale collecties

Het is daarnaast gewenst dat het door de stadsbibliotheek ontwikkelde plan voor de museale collecties van de stadsbibliotheek met voorrang wordt uitgevoerd. De uitvoering daarvan maakt echter onderdeel uit van programma III Cultureel Erfgoed/Musea.

Cultuur

Er dient een meerjarenbeleid voor de culturele functie van de stadsbibliotheek te worden ontwikkeld. Een beleid waarin het CC de spin in het 'web' is en waarbij het 'web' gevormd wordt door de culturele instellingen en initiatieven in en buiten Maastricht. In dit beleid dienen heldere doelstellingen, uitgangspunten en gewenste effecten te worden geformuleerd. Het vertrekpunt daarvoor is de culturele functie als onderdeel van de basisfunctie van de van de bibliotheek. De bibliotheek heeft daarbij vele aanknopingspunten in de informatieve en educatieve functie. De Stadsbibliotheek Maastricht heeft daarboven extra mogelijkheden door de aanwezigheid van het stadsarchief en de bijzondere fysieke mogelijkheden en aantrekkelijkheid van het Centre Céramique. Het formuleren van beleid voor de culturele functie vormt het inhoudelijk startpunt voor het ontwikkelen van een integraal activiteiten-pakket voor stadsbibliotheek, stadsarchief en Stadshal enerzijds en andere culturele instellingen anderzijds. Een dergelijk gezamenlijk product heeft synergie-mogelijkheden en kansen om het cultureel publieksbereik te vergroten.

Als voorbeeld kan het navolgende globale model richtinggevend zijn. In dit model fungeert het Centre Céramique als cultureel centrum en heeft de volgende functies:

Informatie:

Website:

- Wat is er te doen in Maastricht?
- Welke kunst- en cultuurinstellingen zijn er en wat is hun profiel?
- Alle relevante beleidsstukken over kunst en cultuur
- 'Links' met kunst- en cultuursites

Cultuurhistorie:

- Monumenten
- Architectuur
- Stadsontwikkeling
- Kunst in openbare ruimte

Ondersteunende media:

- Kunstboeken, video's, dvd, cd, internet

Cultuurhistorie:

'The Maastricht history'
(multimediaal historisch informatie-centrum)
Maquette van Maastricht
Historische wissexposities
Vertrekpunt elektronisch/infrarood gestuurde rondwandelingen
Cultuurhistorisch management-centrale

Multi-disciplinaire activiteiten en evenementen:

Podiumkunstactiviteiten
Muziek en dans
Beeldende-kunst-manifestaties
Film en fotografie
Podium of steunpunt voor grote stedelijke evenementen

Letteren-centrale:

Poëzie manifestaties
Kinderboekenweek
Boeken'bal'
Letteren-overleg
Centrale voor boeken-antiquariaat-activiteiten.

Herstructurering openbaar bibliotheekwerk Limburg

Ook hier valt bestaand en gewenst beleid grotendeels samen. De stadsbibliotheek dient in de toekomst de functie van basisbibliotheek in de regio Maastricht en Mergelland te vervullen. Een belangrijke voorwaarde daarvoor is echter dat de regiobibliotheeken de van de stadsbibliotheek af te nemen diensten kunnen betalen.

5.5. Voorstellen

- TV Maastricht verzoeken actief acquisitie te verrichten bij gemeentelijke diensten en afdelingen voor opdrachten tot het vervaardigen van TV-programma's. Dit zo mogelijk aan de hand van concept-voorstellen.
- Met voorrang in de exploitatie van de stadsbibliotheek de 'nul'-situatie creëren, d.w.z. taakstellingen realiseren dan wel anderszins tekorten wegwerken. Voor concrete voorstellen zij verwezen naar het bedrijfsplan van de stadsbibliotheek.
- Helder en consistent beleid ontwikkelen met doelstellingen en beoogde effecten voor een 'volwaardige' culturele functie voor het CC en een onderzoek instellen naar de haalbaarheid, het draagvlak en de inhoud ervan.
De ontwikkelingskosten worden geraamd op € 22.700,- eenmalig.
- Voor het overige zij verwezen naar het bedrijfsplan van de stadsbibliotheek, met prioriteit voor verdere toepassing van ICT-mogelijkheden en voortdurende aandacht voor optimale openstelling van de stadsbibliotheek.

Programma 6: Culturele Evenementen en Cultuurtoerisme

6.1. Infrastructuur

Productiefunctie

De productiefunctie wordt gestalte gegeven door de stad, de daarin aanwezige monumenten en permanente (erfgoed) of tijdelijke voorzieningen (evenementen): het is als het ware het 'product' dat door de cultuurtoeristen afgenomen wordt. Met zijn grote schat aan monumenten, de aantrekkelijke binnenruimte en pleinen en de groene buitenruimte oefent Maastricht een belangrijke aantrekkingskracht uit op de gemiddeld hoger opgeleide toerist. Maar ook de Maastrichtenaar zelf is sterk gehecht aan deze stad en brengt ze dagelijks tot leven, geeft mee kleur aan de stad doorheen de vele activiteiten die hij daarin ontplooit. Het 'levende' erfgoed, de sterke tradities, de 'Mestreechter Geis' zijn een belangrijke identiteitsbepalende factor voor de stad.

Die stad gaat pas leven als dit kapitaal ook toegankelijk wordt gemaakt voor de Maastrichtenaar en voor de dag- en verblijfstoerist en als de culturele biografie van deze stad ook gevat verteld kan worden (zie hierover het programma musea en cultureel erfgoed). Daarom zijn de recente stadsontwikkelingen zoals de Céramique-wijk en de toekomstplannen rond Belvédère uitgelezen kansen om de voorraad aan erfgoed aan te vullen met hedendaagse vormen van architectuur en voorzieningen. Nu reeds stelt men vast dat Maastricht op dat vlak van trendvolger trendssetter is geworden, zonder dat daarbij de samenhang van de stad uit het oog verloren wordt. Binnen die stad hebben zich in de loop van de laatste twee decennia ook een aantal sterke culturele evenementen ontwikkeld die het imago van de stad als kunstestad mee gestalte geven.

Distributiefunctie

In dit zeer dynamische proces kunnen twee bewegingen vastgesteld worden: het ontstaan en de groei van een aantal culturele evenementen enerzijds, en de sterke ontwikkeling van een toeristisch beleid, met daarbinnen een steeds grotere aandacht voor de mogelijkheden van stadspromotie via cultuurtoerisme anderzijds.

Deze bewegingen hebben zich een beetje naast elkaar ontwikkeld: cultuurtoerisme was tot vrij recent in Maastricht in de eerste plaats gelinkt aan de stad en haar 'historische' cultureel erfgoed, want dit is altijd aanwezig en beschikbaar. De culturele evenementen beseften tot voor kort onvoldoende hun eigen kracht als imagobepaler en werden door de gemeente Maastricht nog te weinig bewust ingeschakeld in een pro-actief beleid om een kwalitatief hoogwaardig cultuur- en verblijfstoerisme aan te trekken. Het promoten van deze evenementen is wel voortvarend ter hand genomen door de VVV Maastricht. In haar jaarlijks bijgestelde 'Marketing en Activiteitenplan VVV Maastricht' wordt dit vertaald in grote aandacht voor hoogwaardige culturele evenementen, het stimuleren van het verblijfstoerisme en het profileren van Maastricht als artistieke stad en als evenementenstad.

Maastricht kan vandaag bogen op een beperkt aantal culturele evenementen met regionale, nationale en internationale uitstraling: Het Parcours, TEFAF, Musica Sacra, Nederlandse Dansdagen, Filmfestival Rotterdam-Maastricht, L'Europe et l'Orgue. De grotere zomerfestivals van korte of lange duur en topevenementen op het vlak van de beeldende kunst, behoudens TEFAF, ontbreken vandaag. De meeste grote culturele evenementen zijn sinds de jaren tachtig gegroeid hetzij uit particulier initiatief, hetzij via de eigen gemeentelijke culturele instellingen, en werden in de loop der tijd door gemeentelijke subsidies ondersteund. Sinds 1 januari 2001 zijn ook twee evenementen structureel opgenomen in het Kunstenplan van het Rijk: Musica Sacra en De Nederlandse Dansdagen.

Afnamefunctie

Op het vlak van het bereik bij de Maastrichtenaar en bij de bezoeker aan de stad ontbreekt, meer nog dan bij de reguliere podiumkunsten-activiteiten, een exact zicht op de omvang en frequentie en de inhoudelijke appreciatie van de bezoekers aan de stad en aan de hier plaatsvindende culturele evenementen. De bestaande deelonderzoeken zullen in 2002 gekoppeld moeten worden om zodoende een totaalbeeld te verkrijgen. Op het vlak van de bestedingen en de economische effecten is deelonderzoek verricht in 1999 door de UM. Uit regionale en nationale onderzoeken blijkt dat Maastricht na de drie grote steden het best scoort op het vlak van aantrekkelijkheid voor de hoger opgeleide cultuur- en verblijfstoerist.

6.2. Beleid tot heden

De gemeente Maastricht formuleerde in 1998 in haar missie dat bij de uitbouw van de stad binnen de regio en de Euregio grote waarde wordt gehecht aan de verdere profilering als bezoekstad. Hierbij werden de thema's cultuur en kwaliteitstoerisme centraal gesteld.

Doelen als het versterken van het toeristisch product en het versterken van de culturele functies die een bijdrage leveren aan de economische ontwikkeling van de stad moeten gerealiseerd worden door hoogwaardige stadspromotionele evenementen. Die evenementen dienen bovendien een rechtstreekse impact te hebben op het realiseren van banen en het versterken van de verenigingsstructuur. Het realiseren van een grotere samenhang en een betere afstemming en planning in programmatorische zin werd daarbij als belangrijk beleidseffect naar voor geschoven.

Ook in het Cultuurprogramma 1999-2002 wordt het belang van de culturele evenementen benadrukt voor de profilering van Maastricht als woon- en werkstad, als vestigingsplaats voor bedrijven alsmede voor de bevordering van het kwaliteitstoerisme. Het integraal zelf creëren en organiseren van culturele evenementen is niet aan de orde. Ook het zelf pro-actief binnenhalen van voor Maastricht waardevolle culturele evenementen behoort vandaag niet tot de prioriteiten. De weging van de kwaliteit van de culturele evenementen wordt uitgevoerd door de betreffende beleidsafdeling Kunst en Cultuur, die binnen de evenementenorganisatie als accountmanager functioneert voor de culturele evenementen. Beleidssturing uit zich in de eerste plaats in het al dan niet toekennen van subsidies en het bepalen van de hoogte van de jaarlijkse subsidies. Vandaag gaat er jaarlijks ongeveer € 182.000,- naar culturele evenementen, meteen het leeuwendeel van de subsidies die via de evenementenorganisatie verstrekt worden. Zonder deze gemeentelijke subsidies zouden deze evenementen niet het vereiste kwaliteitsniveau kunnen handhaven. Dank zij de gemeentelijke subsidies weten deze evenementen een veelvoud van andere subsidies en bijdragen van o.a. sponsoren te genereren. De subsidies hebben m.a.w. een multiplier-effect. Het oordeel over artistieke of culturele kwaliteit wordt tot vandaag gelegd naast afwegingen als stadspromotionele effecten, bestedingseffecten en een stimulerende doorwerking op kunst en cultuur en op verwante bedrijfssectoren.

Ter realisering van het gemeentelijk evenementenbeleid stelde de gemeente Maastricht in maart 1998 ook een nieuwe projectorganisatie voor drie jaar in, met een projectleiding, secretariële ondersteuning en een evenementenoverleg. De projectorganisatie kreeg, naast het in goed banen leiden van bestaande en nieuwe evenementen, de volgende concrete opdrachten: uitwerken van een marketingplan, opstellen van een ontwikkelingsvisie t.a.v. stadspromotionele evenementen en uitbouw van een 'contactpunt (frontoffice) evenementen'. Het marketingplan wordt jaarlijks vertaald in de vaststelling van het evenementenprogramma. Een echte marketingstrategie met in tijd uitgezette doelen en meetbare effecten ontbreekt vooralsnog binnen de evenementenorganisatie.

6.3. Inhoudelijke ontwikkelingen

Met het stijgende succes van de evenementen in het algemeen is de voorbije jaren een conflict-situatie ontstaan tussen de inhoudelijke doelstellingen en de promotionele en economische effecten enerzijds en de leefbaarheid van de stad anderzijds (overlast, verkeersproblemen, vervreemding). De spreekwoordelijke gastvrijheid van de stad dreigt daarom om te slaan in vijandigheid tegenover de evenementen zelf of tegen het publiek dat op deze evenementen afkomt. We lopen het risico dat de stad en de Maastrichtenaar zich terugplooit op traditionele zekerheden en vernieuwende culturele evenementen afstoot. Het evenementenbeleid zal in de toekomst in hoge mate rekening moeten houden met de sociale aanvaardbaarheid: een evenwichtig en goed gespreid aanbod en een goede afstemming en communicatie met omwonenden zijn daarbij essentieel.

Stadsdelen profileren zich steeds meer op het vlak van cultuurtoerisme. Evenementen en organisatoren die in dat imago passen zoeken steeds meer die verbindingen op. Zo hebben de laatste jaren naast het Vrijthof en de Markt het O.L.V-plein, de stadsbuurt Wyck, het Plein 1992 (Noordknoop Céramique) en 't Bassin het palet van aanwezige sferen van de stad verrijkt, wat uitgelezen kansen biedt om ook het beleid met betrekking tot culturele evenementen en cultuurtoerisme (zie o.a. de ontwikkeling van de passantenhaven in 't Bassin) te diversifiëren. Het sterker profileren van de beschikbare buitenruimte en bijgevolg het beter selecteren en spreiden van de culturele evenementen dringt zich op.

De grotere aandacht voor wijk- en buurtgericht werken in het kader van het GSB-beleid, meer bepaald in de wijken buiten de singels, werden vooralsnog niet beantwoord met een stijging van particulier of gemeentelijk initiatief met betrekking tot het ontplooiën van laagdrempelige culturele evenementen. Het accent ligt nog steeds zeer sterk op het hart van de stad.

De culturele evenementen zelf ten slotte geven blijk - net zoals de gehele evenementensector - van een steeds verder doorgedreven professionalisering, zowel in de programmering, de promotie als de organisatie van de evenementen, wat tevens een structurele verhoging van de kosten met zich meebrengt. De door de gemeente toegekende bedragen vormen een steeds kleiner deel van het totale budget. Ondersteuning in de facilitaire sfeer maakt vooralsnog te weinig deel uit van de globale contractafspraken met de organisatoren van de evenementen. Een slagvaardig evenementenbureau kan deze ondersteuning in de toekomst beter gestalte geven.

6.4. Gewenst beleid

De gemeente Maastricht moet een beter zicht krijgen op het bereik en de impact van de culturele evenementen. Het verfijnder, sneller en vaker meten kan ingepast worden in de inspanningen van het Actieplan Cultuurbereik. Het linken van de gemeentelijke subsidies aan duidelijker contractafspraken met betrekking tot resultaatmetingen en evaluaties is daarbij een belangrijke factor in de informatieverzameling.

De kwaliteitstoets van culturele evenementen moet vooraf plaatsvinden aan afwegingen op stadspromotionele, economische en neveneffecten.

De Maastrichtse bevolking zelf moet meer aan bod komen. We moeten ons constant afvragen voor wie we de evenementen organiseren. Laagdrempelige evenementen moeten bewuster in het beleid ingebouwd worden.

Vooralsnog moet de gemeente een zo compleet mogelijk palet culturele en kunst-evenementen aanbieden - Kwaliteit moet richtinggevend criterium zijn en blijven en de geselecteerde culturele evenementen moeten zelf bijdragen aan de kwaliteit van het stedelijk voorzieningsniveau.

Het aantal grote culturele evenementen moet gelimiteerd blijven. Allianties, samenwerkingen en bundelingen tussen verschillende organisatoren rond bepaalde thema's kunnen, door een doorgedreven promotie, het weefsel van kleinschalige binnen- en/of buitenevenementen versterken en een goede voedingsbodem voor cultuurbereik en cultuurtoerisme vormen.

Wel moet ruimte vrijgemaakt worden voor innovatie: het mogelijk maken van evenementen als De Kunsttoer draagt bij aan de vernieuwing van het culturele weefsel. Het linken van deze evenementen aan de kwetsbare producten die tot stand komen binnen de vele broedplaatsen van de stad levert daarbij inhoudelijke meerwaarde (uitbouw van een aanvullend aanbod op de traditionele vormen).

De gesteunde culturele evenementen moeten een duidelijke band/verband (willen) hebben met Maastricht. Ze moet bijdragen aan of een link hebben met het unieke bestel en de unieke sfeer van Maastricht. De internationale samenwerking en uitstraling biedt kansen die vandaag nog niet voldoende benut zijn. De evenementen die in het kunstenplan opgenomen zijn moeten structureel gesubsidiëerd worden voor de duur van de erkenning, om op die wijze de verankering van het evenement in de stad te verzekeren.

Eind 2001 moeten de werking en resultaten van de projectorganisatie geëvalueerd worden en moeten voorstellen geformuleerd voor nadere uitwerking van de gemeentelijke evenementenorganisatie.

6.5. Voorstellen

- Het kwaliteitsoordeel van en advies over de culturele evenementen vanaf 2002 te laten *voorafgaan* aan afwegingen met betrekking tot stadspromotionele, economische en secundaire effecten en de eind 2001 door de dienst OCWS in te stellen adviescommissie professionele kunsten opdracht te geven dit kwaliteitsoordeel te formuleren.
- Structureel reserveren van 10% van de middelen culturele evenementen (OCWS) voor innovatieve initiatieven.
- De evaluatie van de culturele evenementen en het cultuurtoerisme in samenhang uitvoeren en jaarlijks door middel van een jaarverslag vorm te geven.
- De onderzoeken en pilotprojecten (optimaliseren cultuurtoeristisch product) in het kader van het provinciale GSB verderzetten en hiervoor voor de periode 2002-2004 in totaal € 45.500,- te reserveren, in te zetten via het evenementenbureau.
- Inhoudelijk participeren aan regionale, nationale en internationale onderzoeken met betrekking tot het bereik en de ontwikkelingen van het cultuurtoerisme en daarbij expliciet het bereik van de culturele evenementen en hun effecten als vraagstellingen in te bouwen.
- De dienst OCWS de opdracht geven om in samenwerking met het evenementenbureau en de VVV-Maastricht de planning en ontwikkeling van de culturele evenementen, in samenhang met tendensen en noden van het toekomstige cultuurtoerisme (groeimarkten, doelgroepenbeleid) gestalte te geven.

- Het front-office van het evenementenbureau vanaf 1 januari 2002 sterker uitbouwen en ondersteunen met een goed in de organisatie/lijn vertakte back-office (van intake, over vergunningenstraat en inhoudelijke beoordeling tot de praktische afhandeling) en in overweging te nemen hiervoor voldoende formatie te detacheren vanuit de betrokken diensten.
- Onderzoeken op welke wijze het evenementenbureau financieel grotere armslag kan krijgen voor de faciëring van de evenementen. Zo kunnen fondsen uit de inkomsten uit evenementen (precario en leges) en additionele middelen geormerkt worden om in te zetten voor de stadspromotionele evenementen.
- Bij de diverse onderzoeken en analyses verdient het aanbeveling om, waar zinvol, de Hoge Hotelschool Maastricht te betrekken. Het veldwerk in het kader van marktonderzoek kan wellicht worden uitgevoerd door projectgroepen van studenten in de afstudeerfase, die worden begeleid door deskundige docenten met specialistische kennis en onderzoekservaring op het gebied van toerisme, marketing en statistiek. Het rapport *Visitor Management* in Maastricht (januari 2000) kan wellicht als voorbeeld dienen van wat er van de Hoge Hotelschool verwacht mag worden.

Colofon

Deze cultuurvisie is een uitgave van de afdeling Kunst en Cultuur, dienst Onderwijs, Cultuur, Welzijn en Sport, Gemeente Maastricht.

Inhoudelijke coördinatie: Leo zum Vörde sive Vörding

Redactie: Jan Habets, Paul Lambrechts, Peter Pluymen en Leo zum Vörde sive Vörding

Coördinatie productie: Communicatiebureau Opinie, Heerlen

Ontwerp: Wever Ontwerpers, 's-Hertogenbosch

Fotografie: Antoine van Kaam, Maastricht

Druk: Drukkerij Keulers, Geleen

**Deze cultuurvisie,
een uitgave van de afdeling Kunst en Cultuur,
werd door de gemeenteraad van Maastricht
vastgesteld op 18 december 2001.**

Bestellen? Bel (043) 350 54 47.